

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ & ΚΡΙΣΕΩΝ

POST GRADUATE PROGRAM
ENVIRONMENTAL, DISASTER & CRISES MANAGEMENT STRATEGIES

Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης

Master Thesis

Μεταναστευτική πολιτική και μηχανισμοί ελέγχου της Ε.Ε. Οι παράγοντες και τα αποτελέσματα που διαμόρφωσαν το διαπραγματευτικό περιβάλλον Ε.Ε. – Τουρκίας, σχετικά με τη διαχείριση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών.

EU Migration Policy and Control Mechanisms. The factors and the results that shaped the negotiating environment - Turkey, on the management of migratory and refugee flows.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ / NIKOLAOS LIVANOS

A.M. / R.N. : 15053

Ειδικές Εκδόσεις / Special Publications:

No. 2017080

Αθήνα, Ιούλιος 2017

Athens, July 2017

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ & ΚΡΙΣΕΩΝ

POST GRADUATE PROGRAM
ENVIRONMENTAL, DISASTER & CRISES MANAGEMENT STRATEGIES

Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης

Master Thesis

Μεταναστευτική πολιτική και μηχανισμοί ελέγχου της Ε.Ε. Οι παράγοντες και τα αποτελέσματα που διαμόρφωσαν το διαπραγματευτικό περιβάλλον Ε.Ε. – Τουρκίας, σχετικά με τη διαχείριση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών.

EU Migration Policy and Control Mechanisms. The factors and the results that shaped the negotiating environment - Turkey, on the management of migratory and refugee flows.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ / NIKOLAOS LIVANOS

A.M. / R.N. : 15053

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Δρ. Σ. Λόζιος,
Επικ. Καθηγ. ΕΚΠΑ

Δρ. Ε. Λέκκας,
Καθηγ. ΕΚΠΑ

Δρ. Σ. Μπλαβούκος
Καθηγ. ΕΚΠΑ

**Τριμελής Επιτροπή: Σπυρίδων Μπλαβούκος
Ευθύμιος Λέκκας
Στυλιανός Λόζιος**

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	ii
Περίληψη	iv
Abstract	v
Ευχαριστίες.....	vi
Κατάλογος Πινάκων	vii
Κατάλογος Εικόνων	viii
Κεφάλαιο 1. Θεωρία και ιστορία της μετανάστευσης.....	1
1.1. Εισαγωγή.....	1
1.2. Εννοιολογικοί προσδιορισμοί	2
1.3. Η Ευρώπη και η μετανάστευση	3
Κεφάλαιο 2. Το μεταναστευτικό φαινόμενο στην Ε.Ε.....	6
2.1. Γενικά.....	6
2.2. Η ανατολική Μεσόγειος και η Ελλάδα ως πύλη της Ευρώπης	7
2.3. Η καθημερινή πραγματικότητα στη χώρα μας	7
Κεφάλαιο 3. Μεταναστευτική πολιτική και πλαίσιο στην Ε.Ε	9
3.1. Το γενικό πλαίσιο	9
3.2. Νομοθετήματα, πρωτόκολλα και συνθήκες από πλευράς Ε.Ε.	10
3.3. Διαχείριση των εξωτερικών συνόρων - Μηχανισμοί ελέγχου	15
Κεφάλαιο 4. Η κοινωνικοπολιτική κατάσταση σε χώρες καταγωγής μεταναστών και προσφύγων	21
4.1. Γενικά.....	21
4.2. Η κοινωνικοπολιτική κατάσταση σε χώρες καταγωγής μεταναστών και προσφύγων.....	21
4.2.1. Συρία.....	21
4.2.2. Ιράκ.....	23
4.2.3. Αφγανιστάν	25
4.2.4. Αφρική	26
4.3. Η Τουρκία	30
4.4. Οι μουσουλμανικές κοινότητες στην Ευρώπη.....	33
4.5. Η άνοδος των ακροδεξιών κομμάτων στην Ευρώπη	34
Κεφάλαιο 5. Το διαπραγματευτικό περιβάλλον Ε.Ε.-Τουρκίας για το μεταναστευτικό φαινόμενο	36
5.1. Μία σύντομη συνολική αναφορά στις χώρες προέλευσης.....	36
5.2. Setting the agenda starting points	36
5.3. Διαπραγματεύσεις	40
5.4. Η συμφωνία του Μαρτίου 2016 μεταξύ Ε.Ε.-Τουρκίας.....	41
5.5. Post negotiation	43

Κεφάλαιο 6. Συμπεράσματα – προοπτικές	46
Βιβλιογραφία	49

Περίληψη

Η εν λόγω εργασία αναλύει το πλαίσιο, που ορίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση ως προς την μεταναστευτική της πολιτική. Αρχικά αναφέρεται στη θεωρία και σε έννοιες της μετανάστευσης, παραθέτοντας και ορισμένες ιστορικές σημειώσεις. Κατόπιν έχει γίνει μια προσπάθεια να περιγραφεί το μεταναστευτικό φαινόμενο των τελευταίων ετών προς την Ε.Ε., κατά το οποίο για λόγους που αναφέρονται αμέτρητοι άνθρωποι έχουν μετακινηθεί προς την ασφάλεια των χωρών της. Δίνονται επίσης στοιχεία που αφορούν την Ελλάδα, η οποία έχει επιβαρυνθεί με ένα μεγάλο μέρος των μεταναστών λόγω της γεωγραφικής της θέσης, όπως και ολόκληρος ο ευρωπαϊκός Νότος.

Δίνεται επίσης βάση στην παρουσίαση της κοινωνικοπολιτικής κατάστασης στις χώρες καταγωγής των μεταναστών και προσφύγων σε Ασία και Αφρική.

Στη συνέχεια εστιάζει στα γεγονότα, που οδήγησαν σε διαπραγμάτευση την Ε.Ε. και την Τουρκία, παραθέτει τη συμφωνία του Μαρτίου 2016 για τις μεταναστευτικές ροές υπό την πίεση της αντίστοιχης εκτεταμένης κρίσης και αναλύει σε ποιο βαθμό τηρήθηκαν τα συμφωνηθέντα.

Στο τελευταίο κεφάλαιο της παρουσίασης εργασίας αναπτύσσονται συμπεράσματα και προοπτικές επί του θέματος.

Λέξεις κλειδιά: Μεταναστευτική πολιτική, Μετανάστης, Πρόσφυγας, Ευρώπη, Ισλάμ, ISIS, Τουρκία, Διαπραγματεύσεις.

Abstract

This paper focuses on the framework set by the European Union for its immigration policy. It firstly refers to the theory and concepts of immigration, including some historical notes. Then an attempt has been made to describe the migratory phenomenon of recent years towards the EU, which, for the reasons given, countless people have moved to the security of EU countries. There are also data regarding Greece, which has suffered a large part of the immigrants, due to its location. It also presents the socio-political situation in the countries of origin of migrants and refugees in Asia and Africa. The process and results of the EU and Turkey negotiations that led to the March 2016 agreement on migration flows, under the pressure of the corresponding widespread crisis, are presented and also the post negotiation facts are presented. Conclusions and perspectives on the subject are finally being developed.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Δημήτριο Σιώτη για τη βοήθεια, την κατανόηση και την καθοδήγηση που μου προσέφερε καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την οικογένεια μου για τη στήριξη που μου προσέφερε όλα αυτά τα χρόνια, φροντίζοντας εκτός των άλλων και για την καλύτερη δυνατή μόρφωση μου.

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 2.1. Ροή μεταναστών εντός ενός 24ώρου του 2016 (ΚΕΠΙΧ ΛΣ/ΕΛΑΚΤ).....	8
Πίνακας 4.1. Στοιχεία χωρών προέλευσης μεταναστών (www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2004rank.html).....	29
Πίνακας 5-1. Ο χρονικός πίνακας των γεγονότων.....	45

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 2-1.	Οι αιτούντες άσυλο σε χιλιάδες στην ΕΕ και οι χώρες καταγωγής τους για το έτος 2015 (EUROSTAT)	6
Εικόνα 2-2.	Μεταναστευτικό οδοί προς την Ε.Ε. για το ετος 2015 (EUROSTAT)	7
Εικόνα 2-3.	Μετανάστες καταφθάνουν στο Καστελόριζο με βάρκα	8
Εικόνα 3-1.	Προσωπικό της Frontex γερμανικής υπηκοότητας (FRONTEX).....	16
Εικόνα 3-2.	Απεικόνιση της δύναμης της FRONTEX που επιχειρούσε στην Ελλάδα τον Νοέμβριο 2015 (ΚΕΠΙΧ ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ.)	18
Εικόνα 4-1.	Εικόνα από βομβαρδισμό στη Δαμασκό τον Νοέμβριο 2014 (www.fortunegreece.com).....	22
Εικόνα 4-2.	Εικόνα από την ιρακινή πόλη Φαλούτζα (www.protothema.gr)	25
Εικόνα 4-3.	Απεικόνιση του ΑΕΠ χωρών της Αφρικής (www.kathimerini.gr)	28
Εικόνα 4-4.	Υποσιτισμένα παιδιά στην Αφρική (UNICEF).....	30
Εικόνα 4-5.	Αύξηση μεταναστευτικών ροών προς την Ευρώπη (http://www.protothema.gr)	31
Εικόνα 4-6.	Οι εμπόλεμες ζώνες που έχουν δημιουργηθεί λόγω της εξάπλωσης του Ισλαμικού Κράτους (BBC).....	32
Εικόνα 4-7.	Χάρτης ακροδεξιών κομμάτων στην Ευρώπη (2016) (www.huffingtonpost.gr).....	34
Εικόνα 5-1.	Χάρτης με κύρια δρομολόγια των μεταναστών προς την Ε.Ε. (Άμυνα και Διπλωματία τ. Οκτ. 2015).....	37
Εικόνα 5-2.	Τα χρήματα που θα δώσει το κάθε κράτος - μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (www.consilium.europa.eu).....	42
Εικόνα 6-1.	Το διάγραμμα με τα ποσοστά ανεργίας στην Ε.Ε. (EUROSTAT)	46
Εικόνα 6-2.	Το διάγραμμα με το δείκτη γονιμότητας παγκοσμίως (www.wikipedia.com)	47

Κεφάλαιο 1.

Θεωρία και ιστορία της μετανάστευσης

1.1. Εισαγωγή

Η μετανάστευση αποτελούσε και αποτελεί ένα φαινόμενο παγκόσμιας κλίμακας, το οποίο καλύπτει όλες τις εποχές της σύγχρονης ιστορίας και σχετίζεται με την ανθρώπινη φύση και την εν γένει εξέλιξη της. Δυσθεώρητος μπορεί να χαρακτηριστεί ο αριθμός των ανθρώπων σε κάθε γεωγραφικό μήκος και πλάτος του πλανήτη, που καθημερινά ωθούνται ή αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις εστίες και τον τόπο τους, λόγω οικονομικών, πολιτικών ή και φυσικών παραγόντων.

Ο βασικός κινητήριος λόγος αυτών των μετακινήσεων των πληθυσμών κατά τα διάφορα χρονικά διαστήματα της ιστορίας, ήταν η πολιτική κατάσταση που επικρατούσε στις χώρες προέλευσης των ανθρώπων αυτών, όπως οι μακροχρόνιες πολεμικές καταστάσεις ή τα σκληρά, αυταρχικά πολιτικά καθεστώτα, όπου τους οδήγησαν ή και τους ανάγκασαν να απομακρυνθούν από τις χώρες τους προκειμένου να μετακινηθούν προς πιο φαινομενικά δημοκρατικές χώρες, με πιο σταθερά πολιτικά καθεστώτα. Στις χώρες υποδοχής τους, η κοινωνική και οικονομική κατάσταση θεωρήθηκε αρκετά καλύτερη, από αυτή που επικρατούσε στις χώρες προέλευσης, οπότε και οι μετακινούμενοι είχαν την ελπίδα πως μπορούσαν να αναζητήσουν και να εξασφαλίσουν ένα καλύτερο επίπεδο διαβίωσης και μια καλύτερη ποιότητα ζωής για τους ίδιους και τα προστατευόμενα μέλη τους (European Migration network, 2012).

Σήμερα η μετανάστευση είναι ένα θέμα με κυρίαρχη θέση στα Media και αφορά ολόκληρη την παγκόσμια κοινότητα και φυσικά την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη χώρα μας ειδικότερα. Η ένταση του μεταναστευτικού φαινομένου διαφαίνεται να αυξάνεται, καθώς οι διεθνείς πολιτικές και οικονομικές συνθήκες οδηγούν καθημερινά όλο και μεγαλύτερο αριθμό ατόμων και ομάδων να καταφύγουν στη μετανάστευση.

Συνέπεια εκ των πραγμάτων από την αυξανόμενη μεταναστευτική δραστηριότητα είναι η δημιουργία αλλοεθνών κοινοτήτων εντός των χωρών που τους υποδέχονται, με αποτέλεσμα την ποικιλομορφία σε θρησκευτικό, φυλετικό και εθνικό επίπεδο. Οι χώρες καλούνται να διαχειριστούν την εν λόγω κρίση μέσω της εθνικής μεταναστευτικής τους πολιτικής. Η κοινοτική μεταναστευτική πολιτική με σκοπό την κοινωνική συνοχή και ειρήνη, προσανατολίζεται στη διαμόρφωση ενός σαφούς και ενιαίου καθεστώτος για τους μετανάστες και τους αιτούντες άσυλο, ώστε να μπορέσει να περιορίσει όλες τις παράνομες δραστηριότητες που συνδέονται με αυτούς, αλλά και να τους νομιμοποιήσει και τελικά να προσπαθήσει να τους εντάξει στην κοινωνία της.

Σε κοινωνικό επίπεδο η ξеноφοβία και ο ρατσισμός έχουν εμφανιστεί στις ανεπτυγμένες κοινωνίες, που έχουν λάβει μεγάλο αριθμό μεταναστών. Σε αυτές τις χώρες, οι μετανάστες έχουν γίνει στόχοι στις εσωτερικές διαφωνίες για την εθνική ταυτότητα και βέλη στη πολιτική φαρέτρα κομμάτων και κυβερνήσεων, ενώ σε διακρατικό και διεθνές επίπεδο η διαχείριση της μεταναστευτικής κρίσης αποτελεί κυρίαρχο θέμα στις πολιτικές ατζέντες και μοχλός διαπραγματεύσεων, απαιτήσεων και παρασκηνίων.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναφερθεί η ευρωπαϊκή πολιτική για τη μετανάστευση και να παρουσιαστούν τα διαπραγματευτικά δρώμενα μεταξύ Ε.Ε. και Τουρκίας, σχετικά με τη διαχείριση της κρίσης των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών

1.2. Εννοιολογικοί προσδιορισμοί

Η μετακίνηση των ανθρώπων μπορεί να οφείλεται σε πολλούς παράγοντες και να εξυπηρετεί διάφορες ανάγκες. Οι τύποι των μετακινήσεων των πληθυσμών διακρίνονται σε αυτές, που αντιστοιχούν στην οικειοθελή μετακίνηση, η οποία περιλαμβάνει τις περιπτώσεις κατά τις οποίες το άτομο επιλέγει με δική του πρωτοβουλία να αλλάξει τόπο διαμονής, θεωρώντας ότι έτσι θα εξυπηρετηθούν καλύτερα τα συμφέροντά του, όσον αφορά στην οικονομική, κοινωνική, μορφωτική ή άλλη κατάστασή του και σε αυτές που θα μπορούσαν να ορισθούν ως αναγκαστικές μετακινήσεις. Στην κατηγορία αυτή μπορεί κανείς να συμπεριλάβει μια ποικιλία περιστάσεων που οδηγούν σε κινητικότητα πληθυσμών, όπως πολεμικές και κοινωνικές συγκρούσεις, οικονομική κρίση, πολιτική αστάθεια, φυλετικές ή άλλες διακρίσεις, φυσικές καταστροφές κτλ. Διάφορες έννοιες και ταξινομήσεις υφίστανται εντός της παλέτας όρων, που αφορούν στη μετανάστευση. Γενικά ως μετανάστευση ορίζεται κάθε μετακίνηση ανθρώπων από μια περιοχή σε μια άλλη ή από μια χώρα σε μία άλλη (Βεντούρα, 1994). Από τον ανωτέρω ορισμό απορρέει και ο ορισμός του μετανάστη.

Ο ορισμός του πρόσφυγα, όπως διατυπώνεται στην Διακήρυξη του 1951 του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, και όπως αναθεωρήθηκε από το Πρωτόκολλο Υπάτης Αρμοστείας του ΟΗΕ του 1967 είναι ο εξής : «Το πρόσωπο που συνεπεία γεγονότων και δικαιολογημένου φόβου διώξεως ευρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα». Την Διακήρυξη αυτή έχουν υπογράψει 116 κράτη παγκοσμίως, μεταξύ των οποίων και όλα τα ευρωπαϊκά και αυτονόητα και η Ελλάδα.

Το πώς καθορίζεται το πότε ένας άνθρωπος υπάγεται στην κατηγορία αυτή και άρα θεωρείται πρόσφυγας και αποκτά τα αντίστοιχα δικαιώματα, εξαρτάται από συγκεκριμένες λεπτομέρειες, που αφορούν κατά κύριο λόγο στην ερμηνεία των όρων «φόβος» και «δικαιολογημένος», που συμπεριλαμβάνονται στον ορισμό και που είναι πιθανόν δύσκολο να αποδοθούν αντικειμενικά. Από τη στιγμή που ένας άνθρωπος χαρακτηρίζεται πρόσφυγας, τότε

δικαιούται αμέσως ένα ειδικό διαβατήριο, το διαβατήριο Nansen ¹, με το οποίο έχει το δικαίωμα να ταξιδέψει ελεύθερα και νόμιμα σε κάθε μια από τις 116 χώρες παγκοσμίως που έχουν υπογράψει την Διακήρυξη. Ο ΟΗΕ μάλιστα αναφέρει ειδικά, πως από τη στιγμή που πιστοποιείται κάποιος ως πρόσφυγας, τότε είναι υπό την αιγίδα και την απόλυτη προστασία του Οργανισμού. Η κύρια διαφοροποίηση γίνεται μεταξύ των προσφύγων και των οικονομικών μεταναστών, για τους οποίους η Ύπατη Αρμοστεία εξηγεί πως είναι «πρόσωπα που για λόγους διαφορετικούς από εκείνους που αναφέρονται στον ορισμό του πρόσφυγα εγκαταλείπουν οικειοθελώς τη χώρα τους με σκοπό να εγκατασταθούν αλλού».

Η μετανάστευση θεσμικά διαχωρίζεται σε νόμιμη και παράτυπη. Με τον όρο νόμιμη μετανάστευση, εννοούμε τη νόμιμη είσοδο και παραμονή στη χώρα ενός ατόμου ή ενός συνόλου ατόμων. Με τον όρο παράτυπη μετανάστευση, εννοούμε την είσοδο σε μια χώρα αλλοδαπών, που είτε εισήλθαν παράτυπα χωρίς να διαθέτουν νόμιμα έγγραφα, είτε εισήλθαν νόμιμα στην αρχή και στη συνέχεια παραμένουν παράτυπα, ή έχουν κάνει αίτηση για άσυλο στη συγκεκριμένη χώρα και στη συνέχεια η αίτηση τους έχει απορριφθεί, αλλά αυτοί εξακολουθούν να διαμένουν στη χώρα αυτή.

Με τον όρο μεταναστευτική πολιτική ενός κράτους, εννοούμε την εν γένει πολιτική που ασκεί με σκοπό την διαχείριση του φαινομένου της μετανάστευσης (Κωτούλας, 2012). Η μεταναστευτική πολιτική διακρίνεται σε δύο κατηγορίες:

- Στην πολιτική ελέγχου και ρύθμισης του φαινομένου, η οποία και περιλαμβάνει όλους εκείνους τους κανόνες, αλλά και τις διαδικασίες, μέσω των οποίων προσδιορίζεται η είσοδος των αλλοδαπών στη χώρα υποδοχής.
- Στην πολιτική ενσωμάτωσης και αφομοίωσης των μεταναστών.

1.3. Η Ευρώπη και η μετανάστευση

Τον προηγούμενο αιώνα, λίγες χώρες χαρακτηρίζονταν ως χώρες υποδοχής μεταναστών. Με τον 21ο αιώνα νέες χώρες προστέθηκαν στο πεδίο της γεωγραφικής κινητικότητας και του συσχετισμού πληθυσμών. Είναι κατά κανόνα οι χώρες του Ευρωπαϊκού νότου, που από τη δεκαετία του '80 άρχισαν να εισέρχονται στη φάση της οικονομικής

¹ Ο Νάνσεν, γεννημένος το 1861 έκανε το όνομά του γνωστό ως εξερευνητής όταν το 1888 ηγήθηκε της πρώτης ομάδας που διέσχισε τη Γροιλανδία με τα πόδια και τέσσερα χρόνια αργότερα διέσχισε τον Αρκτικό Ωκεανό. Στο τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου ξεκίνησε τις προσπάθειες για να φτιάξει ένα διεθνή ειρηνευτικό οργανισμό, αυτόν που αργότερα μετοσιώθηκε στην Κοινωνία των Εθνών. Η Κοινωνία των Εθνών όρισε τον Νάνσεν ηγέτη της ανθρωπιστικής επιχείρησης για τους ρώσους πρόσφυγες και εκείνος έβαλε σκοπό της ζωής του να περιορίσει τον πόνο και τα δεινά. Ο Νάνσεν υποστήριζε με όλο το σθένος του τον επαναπατρισμό, καθώς θεωρούσε ότι τα κράτη θα έπρεπε να δέχονταν πίσω τους πολίτες τους. Το 1922 πρότεινε στην Κοινωνία των Εθνών το διαβατήριο Νάνσεν, που θα επέτρεπε στους πρόσφυγες να ταξιδεύουν και να προστατεύονται από την απέλαση. Με το διαβατήριο, στο οποίο αναγραφόταν τα στοιχεία ταυτότητας και η εθνικότητά, ο κάτοχος μπορούσε να ταξιδεύει από τη μία χώρα στην άλλη για να βρει δουλειά ή να αναζητήσει μέλη της οικογένειάς του που είχε χάσει στον πόλεμο, χωρίς να απελαύνεται.

ανάκαμψης και ανάπτυξης και δημιούργησαν τις συνθήκες εκείνες, που τους επέτρεψαν όχι μόνο να διεκδικήσουν πίσω τους πληθυσμούς τους, που είχαν αποστείλει σε ολόκληρο τον κόσμο επί δύο αιώνες, αλλά και να μεταβληθούν σε κέντρο υποδοχής μεταναστών, τόσο από την Αφρική, την Ασία, όσο και από την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη (Μπάγκαβος, 2002).

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρήθηκε μία τάση αύξησης με έντονες διακυμάνσεις του καθαρού αριθμού των μεταναστών στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η πετρελαϊκή κρίση του 1973 επηρέασε αρχικά σε μεγάλο βαθμό τη μετανάστευση, κυρίως από τριτοκοσμικές χώρες, λόγω του μεγάλου ποσοστού ανεργίας. Κατόπιν, στα μέσα της δεκαετίας του '80, σημειώθηκε σημαντική εισροή από την Ανατολική Ευρώπη, καθώς η κατάρρευση και η διάσπαση των κομμουνιστικών κρατών, μετά από μία ευρεία σειρά ταραχών και πολέμων, οδήγησε σε ραγδαία αύξηση των πολιτικών και οικονομικών μεταναστών και προσφύγων. Το 2011, οι εκτεταμένες αντικυβερνητικές διαδηλώσεις στις αραβικές χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής, πέραν των γεωπολιτικών εξελίξεων, προκάλεσαν τη μετακίνηση μεγάλου αριθμού Αράβων πολιτών, αλλά και ατόμων τρίτων χωρών προς τον ευρωπαϊκό Νότο. Μάλιστα, η Μεσόγειος Θάλασσα χαρακτηρίστηκε ως το πιο θανατηφόρο θαλάσσιο πέρασμα για πρόσφυγες και μετανάστες το 2011, λόγω του μεγάλου αριθμού συμβάντων και ατυχημάτων που στοίχισαν τη ζωή σε ανθρώπους κατά την προσπάθεια τους να μεταναστεύσουν παράνομα και με ανεπαρκή μέσα προς την Ευρώπη (Γιαννακόπουλος, 2011).

Στη συνέχεια στις 29 Ιουνίου 2014 ανακηρύσσεται η ίδρυση του Ισλαμικού Κράτους (ISIS), το οποίο αναδύθηκε από την ιδεολογία της Μουσουλμανικής Αδελφότητας, που ακολουθεί τη σκληρή ιδεολογική γραμμή της Αλ Κάιντα και είναι οπαδός των παγκόσμιων αρχών της τζιχάντ. Η άνοδος και η δράση του ISIS, εκτός του παγκόσμιου αποτροπιασμού που προκάλεσε λόγω των βάρβαρων και φρικτών πράξεων του στο όνομα του Αλλάχ, προκάλεσε και μια σημαντική μετακίνηση Σύριων προσφύγων κυρίως προς την Τουρκία. Αποτέλεσμα αυτών είναι άγνωστος αριθμός Αράβων και πολιτών τρίτων χωρών να επιχειρεί την είσοδο προς τον ευρωπαϊκό Νότο, στον οποίο βρίσκονται οι τρεις κύριες μεταναστευτικές πύλες (Ελλάδα, Ιταλία και Ισπανία).²

Τόσο οι παραδοσιακές χώρες υποδοχής μεταναστών (Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία, Γερμανία, Βέλγιο, Ολλανδία), όσο και οι νεοσύστατες χώρες υποδοχής μεταναστών (Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα), υποχρεώνονται μέσα από τις συνθήκες να συστήσουν οργανωμένες και συστηματικές μεταναστευτικές πολιτικές που υπακούουν σε συγκεκριμένους και ευκρινείς άξονες, όπως αναφέρθηκαν στην εισαγωγή και σε συνάρτηση με την ωριμότητα και την ετοιμότητα της κοινωνίας και των δημοκρατικών θεσμών να υποδεχτούν τα κύματα προσφύγων και μεταναστών.

Ο ευρωπαϊκός Νότος, χωρίς να διαθέτει εμπειρία στην υποδοχή μεταναστών, κλήθηκε ξαφνικά, να αντιμετωπίσει ένα πρωτόγνωρο σε έκταση φαινόμενο. Ούτε η κοινωνία αλλά ούτε

² Σε επίσκεψή του, το Νοέμβριο του 2012 στην Ελλάδα, ο Φρανσουά Κρεπό, Ειδικός Εισηγητής του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών δήλωσε πως *“δεδομένης της στρατηγικής της θέσης στη Μεσόγειο και έχοντας κοινά χερσαία και θαλάσσια σύνορα με την Τουρκία, η Ελλάδα έχει γίνει ένα βασικό σημείο εισόδου για πολλούς μετανάστες που επιδιώκουν να φτάσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση”*.

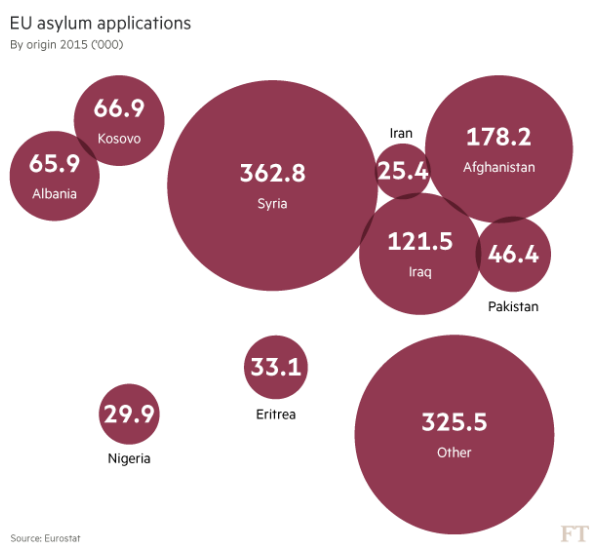
και η εκάστοτε κρατική μηχανή, ήταν προετοιμασμένες να αντιμετωπίσουν ένα τόσο πολύπλοκο, εκτεταμένο και έντονο φαινόμενο. Και όπως γίνεται συνήθως στις διάφορες στιγμές δοκιμασίας, όπως και με το φαινόμενο της μετανάστευσης, υποβάλλεται σε ακτινογραφία το βαθύτερο σύστημα αξιών και νοημάτων της κοινωνίας και έτσι αναδεικνύονται διάφορες αθέατες μέχρι πρόσφατα πλευρές της ταυτότητάς μας (Μαρβάκης, Περσανόγλου, Παύλου, 2001).

Κεφάλαιο 2.

Το μεταναστευτικό φαινόμενο στην Ε.Ε.

2.1. Γενικά

Οι χώρες που οριοθετούν γεωγραφικά τη Μεσόγειο όπως η Ισπανία, η Ιταλία, η Μάλτα και η χώρα μας η Ελλάδα, επηρεάζονται σε τεράστιο βαθμό από το σύγχρονο μεταναστευτικό φαινόμενο. Στο πλαίσιο του κανονισμού του Δουβλίνου II ³, της Έγχατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, η πρώτη χώρα στην οποία ένας αιτών ασύλου εισέρχεται, είναι αρμόδια για την εξέταση της αίτησης ασυλίας εκείνου του προσώπου. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η μεγαλύτερη πίεση από τους χιλιάδες μετανάστες που προσπαθούν να εισέλθουν στην Ευρώπη να ασκείται στις χώρες που βρίσκονται στην εν λόγω περιοχή. Στο πνεύμα των ανωτέρω η Ε.Ε. έχει θεσμοθετήσει έναν αριθμό από νομοθετήματα, πρωτόκολλα και συνθήκες στη συνιστώσα της διαχείρισης και ελέγχου ενσωμάτωσης των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών.

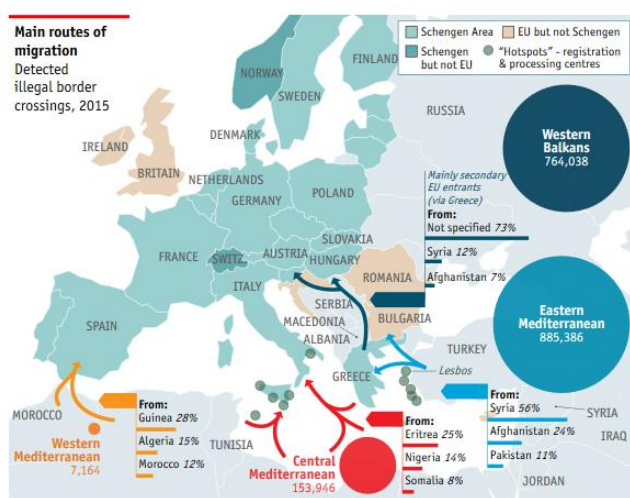
Εικόνα 2-1. Οι αιτούντες άσυλο σε χιλιάδες στην ΕΕ και οι χώρες καταγωγής τους για το έτος 2015 (EUROSTAT)

³ Ο κανονισμός Δουβλίνο II είναι ένα νομικό κείμενο που καθορίζει πως η πρώτη χώρα εισόδου ενός αλλοδαπού σε έδαφος της Ε.Ε. είναι αυτή που έχει την υποχρέωση να εξετάσει το εάν ο εν λόγω αλλοδαπός δικαιούται άσυλο.

2.2. Η ανατολική Μεσόγειος και η Ελλάδα ως πύλη της Ευρώπης

Η γεωπολιτική θέση της Ελλάδος, της Τουρκίας αλλά και των ευρύτερων χωρών της βαλκανικής, κάνουν σήμερα την περιοχή μας ιδιαίτερα ευάλωτη στη μεγάλη μεταναστευτική ροή που προέρχεται από χώρες της Ασίας και της Αφρικής. Η Ελλάδα αποτελεί βασική πύλη εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση προσφύγων και μεταναστών, που κατά κύριο λόγο είναι παράτυποι (UNHCR, 2014). Πολλοί από αυτούς, δεν έχουν ως τελικό προορισμό τη χώρα μας αλλά άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.

Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων αναφέρει τα εξής στην έκθεσή του για την παράτυπη μετανάστευση : «Παρατηρήθηκε αλλαγή των μεταναστευτικών οδών προς Ε.Ε., αρχικά με πύλη εισόδου τα θαλάσσια σύνορα και στη συνέχεια τα χερσαία σύνορα Ελλάδας-Τουρκίας. Το 2010, ποσοστό 90% του συνόλου των παράτυπα εισερχομένων από το σύνολο των εξωτερικών χερσαίων και θαλασσίων συνόρων της Ε.Ε. εντοπίστηκε στα ελληνικά εξωτερικά χερσαία και θαλάσσια σύνορα». Η πίεση από τις μεταναστευτικές ροές που έφθαναν και φθάνουν συνεχώς στα ελληνοτουρκικά σύνορα είναι μεγάλη, όπως γίνεται γνωστό από τις εκθέσεις του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής. Η αναφορά της δύναμης Frontex συνοψίζει την κατάσταση ως εξής: «Παρατηρήθηκαν σημαντικές και εκτενείς εξελίξεις στο θέμα της πίεσης από παράτυπα εισερχόμενους μετανάστες στα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε., ως αποτέλεσμα δύο ταυτόχρονων, πλην όμως ανεξάρτητων, κυμάτων παράτυπης εισόδου από δύο πύλες. Το πρώτο αφορά την εποχιακά αυξημένη δραστηριότητα στα χερσαία σύνορα Ελλάδας-Τουρκίας, όπου συνέχισαν να εντοπίζονται μετανάστες κάθε είδους σε πολύ μεγάλο αριθμό. Το δεύτερο κύμα παρατηρήθηκε στην κεντρική Μεσόγειο, η οποία ήταν αδιαμφισβήτητα η κύρια πύλη εισόδου παράτυπα εισερχομένων μεταναστών στην Ε.Ε. (<http://frontex.europa.eu>).

Sources: Eurostat; Frontex; The Economist

Εικόνα 2-2. Μεταναστευτικό οδοί προς την Ε.Ε. για το έτος 2015 (EUROSTAT)

2.3. Η καθημερινή πραγματικότητα στη χώρα μας

Καθημερινά διαβάζουμε και ακούμε από τα διάφορα ΜΜΕ για το μεταναστευτικό και προσφυγικό πρόβλημα, ενώ πολλές φορές στο βωμό της ακροαματικότητας και της τηλεθέασης

γινόμαστε αποδέκτες σκληρών εικόνων ή σύντομων δηλώσεων από ταλαιπωρημένους ανθρώπους, που τελικά δεν έχουν να κερδίσουν τίποτα από την στιγμιαία αυτή δημοσιότητα. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται ένα πραγματικό παράδειγμα, που χορηγήθηκε από το Κέντρο Επιχειρήσεων του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής και παρουσιάζει τους πραγματικούς αριθμούς των ανθρώπων, που αποβιβάζονται καθημερινά και ποικιλοτρόπως στην ελληνική επικράτεια.

Πίνακας 2-1. Ροή μεταναστών εντός ενός 24ώρου του 2016 (ΚΕΠΙΧ ΛΣ/ΕΛΑΚΤ 2016)

		ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΑ ΠΡΟΣΩΠΑ										
		ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΑΠΟ: ██										
		ΔΙΑΣΩΣΕΙΣ			ΑΠΟΒΙΒΑΣΕΙΣ			ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤCG		ΣΥΝΟΛΟ		
ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΑΤΟΜΑ	ΔΙΑΚ.	ΑΡ.ΠΕΡ.	ΑΤΟΜΑ	ΔΙΑΚ.	ΑΡ.ΠΕΡ.	ΑΤΟΜΑ	ΑΡ.ΠΕΡ.	ΕΙΣΕΡΧ.	ΔΙΑΚ.	ΠΕΡ/ΚΑ	
ΑΛΕΞ/ΛΗ									0	0	0	
ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ									0	0	0	
ΛΗΜΝΟΣ									0	0	0	
ΛΕΣΒΟΣ	370	1	8	3282	2	66			3652	3	74	
ΧΙΟΣ				1329		26			1329	0	26	
ΣΑΜΟΣ				318		6			318	0	6	
ΠΑΤΜΟΣ									0	0	0	
ΑΓΑΘΟΝΗΣΙ				363		7			363	0	7	
ΦΑΡΜΑΚΟΝΗΣΙ				513		10	18	1	513	0	11	
ΛΕΡΟΣ									0	0	0	
ΚΑΛΥΜΝΟΣ									0	0	0	
ΚΑΛΟΛΙΜΝΟΣ									0	0	0	
ΨΕΡΙΜΟΣ									0	0	0	
ΚΩΣ	97		5	58		2			155	0	7	
ΣΥΜΗ									0	0	0	
ΡΟΔΟΣ				13		1			13	0	1	
ΤΗΛΟΣ									0	0	0	
ΜΕΓΙΣΤΗ									0	0	0	
ΣΥΝΟΛΑ	467	1	13	5876	2	118	18	1	6343	3	132	

Αυτοί οι άνθρωποι που φτάνουν καθημερινά στη χώρα μας, δε διαθέτουν στην πλειοψηφία τους κανένα αποδεικτικό έγγραφο της ταυτότητάς τους και βεβαίως κανένα ιατρικό ιστορικό, ενώ από τη στιγμή της διέλευσης τους προς τα εθνικά χωρικά ύδατα και μέχρι πιθανώς να αφήσουν πίσω την ελληνική επικράτεια, κυνηγώντας το «ευρωπαϊκό όνειρο», θα έρθουν άμεσα ή έμμεσα σε επαφή με πολλούς αυτόχθονες κατοίκους.

Εικόνα 2-3. Μετανάστες καταφθάνουν στο Καστελόριζο με βάρκα

Σημείωση. Η φωτογραφία ανήκει στο προσωπικό αρχείο του Ν. Λιβανού

Κεφάλαιο 3.

Μεταναστευτική πολιτική και πλαίσιο στην Ε.Ε

3.1. Το γενικό πλαίσιο

Όλες οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν μετατραπεί με το πέρασμα του χρόνου σε χώρες υποδοχής μεταναστών. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, Ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Ολλανδία, η Δανία και η Σουηδία που είναι οικονομικά ανεπτυγμένες και δεν έχουν επηρεαστεί σημαντικά από την οικονομική κρίση ως τώρα, ενώ είχαν ακολουθήσει ένα πιο ανοιχτό μοντέλο ένταξης πληθυσμών, αυστηροποίησαν τις διαδικασίες νόμιμης παραμονής μεταναστών στα εδάφη τους και το θεσμικό πλαίσιο κοινωνικής ένταξής τους (Φραγκισκάτου, 2011).

Υπό αυτό το πρίσμα η ανάγκη για μια κοινή μεταναστευτική πολιτική από πλευράς Ε.Ε. είναι μεγάλη. Κάθε κράτος-μέλος της Ε.Ε. είναι ελεύθερο να καθορίζει τον αριθμό και το είδος των εργαζόμενων μεταναστών που χρειάζεται και να προχωρά στην έκδοση των αδειών εργασίας και διαμονής τους. Ακόμη, οι χώρες υποδοχής έχουν την ευθύνη της ομαλούς ενσωμάτωσης των μεταναστών και των οικογενειών τους στη νέα τους χώρα. Καθώς η μετανάστευση είναι ένα ευαίσθητο ζήτημα, υπάρχει συμφωνία σε κοινοτικό επίπεδο για προσεκτική διαχείριση και ακόμη μεγαλύτερη συνεργασία με σκοπό την καλύτερη αντιμετώπιση του φαινομένου (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010).

Στις 13 Μαΐου 2015, η Επιτροπή δημοσίευσε το ευρωπαϊκό θεματολόγιο δράσης για τη μετανάστευση, όπου δηλώνεται η βούλησή της να θέσει τη μετανάστευση στο κέντρο των προτεραιοτήτων της. Το θεματολόγιο προτείνει άμεσα μέτρα για την αντιμετώπιση της κρίσης στη Μεσόγειο, καθώς και δράσεις που πρέπει να αναληφθούν τα προσεχή έτη για την καλύτερη διαχείριση της μετανάστευσης⁴. Σε μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη βάση, η Επιτροπή προτείνει τον προσανατολισμό σε τέσσερις κατευθύνσεις: μείωση των κινήτρων για παράτυπη μετανάστευση, διαχείριση των συνόρων σώζοντας ζωές και παρέχοντας ασφάλεια, ανάπτυξη ισχυρής κοινής πολιτικής για τη χορήγηση ασύλου με βάση την εφαρμογή του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου και τέλος εφαρμογή μιας νέας πολιτικής νόμιμης μετανάστευσης με τον εκσυγχρονισμό και την αναθεώρηση του καθεστώτος της «μπλε κάρτας». Σκοπός είναι να καθοριστούν νέες προτεραιότητες στις πολιτικές ένταξης και να βελτιστοποιηθούν τα πλεονεκτήματα της μεταναστευτικής πολιτικής για τα πρόσωπα και τις χώρες καταγωγής. Η Επιτροπή δημοσίευσε στις 6 Απριλίου 2016 τους προσανατολισμούς της

⁴ Τα μέτρα αυτά αφορούν κυρίως την ένταξη των μεταναστών στο ευρωπαϊκό περιβάλλον και την προσέλκυση μεταναστών υψηλής ειδίκευσης

σε σχέση με τη νόμιμη μετανάστευση, σε μια ανακοίνωση με τίτλο «Μεταρρύθμιση του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου και προώθηση των νόμιμων οδών προς την Ευρώπη». Περιγράφονται τέσσερις κύριοι άξονες: αναθεώρηση της οδηγίας για τη μπλε κάρτα, προσέλκυση καινοτόμων επιχειρηματιών στην Ένωση, διαμόρφωση ενός πιο συνεκτικού και αποτελεσματικού μοντέλου για τη διαχείριση της νόμιμης μετανάστευσης σε επίπεδο Ένωσης, ιδίως με την επαναξιολόγηση του ισχύοντος πλαισίου, και ενίσχυση της συνεργασίας με τις κυριότερες χώρες προέλευσης.

3.2. Νομοθετήματα, πρωτόκολλα και συνθήκες από πλευράς Ε.Ε.

Κατά καιρούς έχουν δημιουργηθεί διάφορα σύμφωνα, κανονισμοί και πρωτόκολλα στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και σε διμερές επίπεδο για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών (Καλοφωλιάς, 2011). Εντός του εν λόγω κανονιστικού πλαισίου βρίσκονται οι παρακάτω Ευρωπαϊκές Συνθήκες, Ευρωπαϊκά Συμβούλια και Κανονισμοί για τη μετανάστευση (<http://www.europarl.europa.eu>):

- Συνθήκη Schengen (1985). Η Συνθήκη αυτή ουσιαστικά αποτελεί τη δημιουργία των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε.. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 πέντε κράτη μέλη (Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Λουξεμβούργο και Κάτω Χώρες) αποφάσισαν να δημιουργήσουν ένα χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα. Στις 14 Ιουνίου 1985 υπέγραψαν στο Σένγκεν, μια μικρή πόλη του Λουξεμβούργου, συμφωνία που έχει ως στόχο την ελεύθερη διέλευση των εσωτερικών συνόρων από όλους τους υπηκόους των χωρών μελών και την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και των υπηρεσιών. Ένας από τους όρους της εφαρμογής της Συμφωνίας ήταν, ότι η κατάργηση των εσωτερικών συνόρων δεν έπρεπε να θέσει σε κίνδυνο την ασφάλεια των κρατών και των πολιτών. Κυρίαρχη αντίληψη της Συμφωνίας Σένγκεν είναι ότι θα πρέπει να συνδυάζεται η ελευθερία με την ασφάλεια.⁵
- Συνθήκη Άμστερνταμ (1997). Με τη συγκεκριμένη συνθήκη εφαρμόστηκαν στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα κοινές πολιτικές που αφορούν την μετανάστευση. Στη Συνθήκη του Άμστερνταμ, η οποία αποτελεί μία από τις κυριότερες συνθήκες στα πλαίσια της Ε.Ε. δηλώνεται εμφανώς ότι ένας από κύριους στόχους της, είναι «να διατηρήσει και να αναπτύξει την Ένωση ως χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων σε συνδυασμό με κατάλληλα μέτρα όσον αφορά τους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα, το άσυλο, τη μετανάστευση, και την πρόληψη και καταστολή της εγκληματικότητας».

⁵ Η σχετική Σύμβαση εφαρμογής της Συμφωνίας Σένγκεν υπογράφηκε το 1990, άρχισε να ισχύει το 1995 και επέτρεψε την κατάργηση των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα μεταξύ των χωρών που την είχαν υπογράψει, ενώ δημιούργησε ενιαία εξωτερικά σύνορα, όπου πραγματοποιούνται έλεγχοι εισόδου στον χώρο Σένγκεν. Ο χώρος Σένγκεν σχεδόν ταυτίζεται με αυτόν της Ε.Ε., περιλαμβάνει τα κράτη μέλη της Ένωσης με εξαίρεση μερικών απ' αυτά, καθώς και ορισμένες τρίτες χώρες. Οι χώρες της Ε.Ε. που δεν είναι πλήρη μέλη της Σύμβασης Σένγκεν είναι η Μ. Βρετανία, η Ιρλανδία η Κύπρος, η Βουλγαρία και η Ρουμανία, ενώ οι τρίτες χώρες, μη μέλη της Ε.Ε., που ανήκουν το χώρο Σένγκεν είναι η Ισλανδία, Νορβηγία, Ελβετία και Λιχτενστάιν.

- Συμβούλιο Τάμπερε (1999). Με την υιοθέτηση του προγράμματος του Τάμπερε 1999-2004, αποφασίστηκε η διεύρυνση της συνεργασίας της Ε.Ε. με τις χώρες προέλευσης των μεταναστών, η δημιουργία ενός κοινού συστήματος απόδοσης ασύλου, η ορθή μεταχείριση των μεταναστών που εισέρχονται στην Ε.Ε., καθώς επίσης και των μεταναστευτικών ροών.
- Συμβούλιο Λάακεν (2001). Στο συμβούλιο του Λάακεν συζητήθηκε η ενίσχυση της συνεργασίας σε θέματα μετανάστευσης, καθώς η πρόοδος της υλοποίησης των στόχων που είχαν τεθεί με το συμβούλιο του Τάμπερε δεν ήταν η αναμενόμενη.
- Συμβούλιο Σεβίλλης (2002). Στο συμβούλιο της Σεβίλλης τέθηκε στο επίκεντρο η παράτυπη μετανάστευση. Δόθηκε σημασία στα προγράμματα επαναπατριsmού των παράτυπων μεταναστών προς τις χώρες τους, η σύναψη συμφωνιών επανεισδοχής τους και η καλύτερη και πιο αποτελεσματική φύλαξη των συνόρων της Ε.Ε..
- Συμβούλιο Θεσσαλονίκης (2003). Στο πλαίσιο της ελληνικής προεδρίας το 2003, με το συμβούλιο της Θεσσαλονίκης διατυπώθηκε η πρόταση για τη σύσταση μιας ειδικής επιχειρησιακής δύναμης για τη φύλαξη των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε. (Frontex).
- Συμβούλιο της Χάγης (2004). Στο Πρόγραμμα της Χάγης διατυπώνονται οι προς ενέργεια προτεραιότητες για την Ε.Ε. με στόχο την εξασφάλιση της ασφάλειας, της δικαιοσύνης και της ελεύθερης μετακίνησης των πολιτών στην Ε.Ε.⁶
- Συμβούλιο Βρυξελλών (2005). Στο συμβούλιο των Βρυξελλών το 2005 ελήφθη η απόφαση για μια πιο «Σφαιρική Προσέγγιση της Μετανάστευσης». Αποφασίστηκε, όλες οι χώρες που εμπλέκονται στο φαινόμενο της μετανάστευσης (προέλευση, διέλευση και προορισμός) να συνεργάζονται μεταξύ τους με σκοπό να αντιμετωπιστεί όσο το δυνατόν καλύτερα το φαινόμενο.
- Συμβούλιο Βρυξελλών (2007). Αποφασίστηκε, για την περίοδο 2007-2013 η σύσταση του ευρωπαϊκού Ταμείου Ένταξης Μεταναστών από τις τρίτες χώρες.
- Το ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την Μετανάστευση και το Άσυλο (2008). Εγκρίθηκε τον Οκτώβριο του 2008. Το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την Μετανάστευση και το Άσυλο είναι μια προσπάθεια δέσμευσης όλων των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης θέτοντας σε πρώιμο ακόμη στάδιο μια κοινή μεταναστευτική πολιτική που στοχεύει στην οργάνωση της νόμιμης μετανάστευσης και την εξάλειψη της παράτυπης, στη σύνθεση και προώθηση πολιτικών κοινωνικής ένταξης και κοινής πολιτικής ασύλου, την ενίσχυση των διασυνοριακών ελέγχων και στην ουσιαστική «εταιρική» σχέση

⁶ Αναφέρεται η ενίσχυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της ιθαγένειας, η καταπολέμηση της τρομοκρατίας, η επίτευξη ικανοποιητικής ισορροπίας μεταξύ της προστασίας του ιδιωτικού βίου και της ασφάλειας κατά τη διαβίβαση πληροφοριών, η διαμόρφωση στρατηγικής αντίληψης σχετικά με το οργανωμένο έγκλημα και την παράνομη μετανάστευση, η εγγύηση ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης και ο καθορισμός μιας ισόρροπης αντιμετώπισης της μετανάστευσης, η θέσπιση κοινής διαδικασίας σε θέματα ασύλου, η μεγιστοποίηση των θετικών συνεπειών της μετανάστευσης, η διαμόρφωση ολοκληρωμένης διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης και η κατανομή των αρμοδιοτήτων και μέριμνα για την αλληλεγγύη.

ανάμεσα στις χώρες διέλευσης και κατάληξης.⁷ Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θεωρεί ότι η νόμιμη μετανάστευση πρέπει να δηλώνει τη βούληση αμφότερων των πλευρών, και να αποβλέπει σε αμοιβαίο όφελος. Υπενθυμίζει ότι εναπόκειται σε κάθε κράτος μέλος να αποφασίζει τις προϋποθέσεις εισόδου των νόμιμων μεταναστών στο έδαφός του και να καθορίζει ενδεχομένως τον αριθμό τους σε συνάρτηση με τις ανάγκες της εγχώριας αγοράς εργασίας και λαμβανομένων υπόψη των πιθανών επιπτώσεων στα υπόλοιπα κράτη μέλη, ενώ υπογραμμίζει τη σημασία της διαμόρφωσης μιας πολιτικής που να επιτρέπει την ίση μεταχείριση των μεταναστών και την αρμονική ενσωμάτωσή τους στην κοινωνία της χώρας που τους υποδέχεται (Κωτούλας, 2012).

- Συμβούλιο Βρυξελλών (2008). Στο συμβούλιο του 2008, στις Βρυξέλλες εγκρίθηκε το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο.
- Συμβούλιο Βρυξελλών (2009). Στο συμβούλιο των Βρυξελλών το 2009 ψηφίστηκε το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης, στο οποίο περιέχονται προτάσεις και αποφάσεις με σκοπό την ορθή αντιμετώπιση σε ζητήματα που αφορούν τη δικαιοσύνη, την ασφάλεια και την ελεύθερη διακίνηση στον χώρο ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων Schengen. Στο κείμενο υπάρχει η πρόβλεψη για να συνδεθεί η δυνατότητα εργασίας από πλευράς μεταναστών με τις πολιτικές κοινωνικής ένταξης τους στη χώρα, ενώ προκύπτει ότι το δικαίωμα στην εργασία θεωρείται το βασικό μέσο ένταξης των μεταναστών στις κοινωνίες των Ευρωπαϊκών χωρών και ακολουθεί το δικαίωμα στην εκπαίδευση και το δικαίωμα στον μη κοινωνικό αποκλεισμό. Το πρόγραμμα αυτό έληξε τον Δεκέμβριο του 2014.⁸
- Κανονισμός Eurodac. Με τον συγκεκριμένο κανονισμό δημιουργείται ένα σύστημα σύγκρισης δακτυλικών αποτυπωμάτων όσων αιτούνται άσυλο και ορισμένων κατηγοριών παράτυπων μεταναστών.
- Συνθήκη της Λισσαβόνας (2009). Η Συνθήκη της Λισσαβόνας αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Στο θέμα της μετανάστευσης η Συνθήκη της Λισσαβόνας, προβλέπει την ανάγκη εφαρμογής πολιτικών που σχετίζονται με τους ελέγχους στα σύνορα και το άσυλο. Τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο 2009 και διευκρίνισε ότι η Ε.Ε. μοιράζεται τις αρμοδιότητές της στον τομέα αυτό με τα κράτη

⁷ Με βάση το συγκεκριμένο Σύμφωνο, η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη-μέλη της όφειλαν να εφαρμόσουν μία αποτελεσματική πολιτική αντιμετώπισης του φαινομένου της μετανάστευσης με σεβασμό στα ατομικά δικαιώματα, αλλά και τη διαφύλαξη της κοινωνικής συνοχής. Επίσης ενισχύεται η προστασία των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε. εξαιτίας της δημιουργίας του ευρωπαϊκού οργανισμού "Frontex".

⁸ Οι βασικές προτεραιότητες του ήταν η λειτουργία ενός μηχανισμού, που θα συνάπτει και θα αξιολογεί τις συμφωνίες επανεισδοχής σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις χώρες αποστολής μεταναστών, η χρηματοδότηση από πλευράς Ε.Ε. υποδομών προς τις τρίτες χώρες με σκοπό την πρόληψη της παράτυπης μετανάστευσης και η ενίσχυση του διαλόγου με τρίτες χώρες για την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού φαινομένου.

μέλη και συγκεκριμένα σε ότι αφορά τον αριθμό των μεταναστών που επιτρέπεται να εισέλθουν νόμιμα σε κράτος μέλος με σκοπό την αναζήτηση εργασίας.⁹

- Κανονισμός Δουβλίνο II. Ο κανονισμός Δουβλίνο II (ή Κανονισμός 343/2002) είναι ένα νομικό κείμενο που καθορίζει την χώρα η οποία θα είναι υπεύθυνη για την εξέταση αίτησης παροχής ασύλου. Σύμφωνα με τον Κανονισμό, η πρώτη χώρα εισόδου ενός αλλοδαπού σε έδαφος της Ε.Ε. είναι αυτή που έχει την υποχρέωση να εξετάσει το εάν ο αλλοδαπός δικαιούται άσυλο. Ο κανονισμός του Δουβλίνου II αντικαθιστά τη σύμβαση του Δουβλίνου του 1990 στην οποία ορίζονταν τα κριτήρια για τον προσδιορισμό του αρμόδιου κράτους για την εξέταση της αίτησης ασύλου και θέτει την αρχή ότι ένα μόνο κράτος είναι υπεύθυνο για την εξέταση μιας αίτησης ασύλου. Επομένως, ορίζονται αντικειμενικά και ιεραρχημένα κριτήρια, προκειμένου να προσφέρουν τη δυνατότητα προσδιορισμού, για κάθε αιτούντα άσυλο, του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο.
- Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Μια ανοικτή και ασφαλής Ευρώπη: από τη θεωρία στην πράξη». Το Μάρτιο του 2014, η Επιτροπή εξέδωσε την εν λόγω ανακοίνωση, με την οποία παρουσίασε το μελλοντικό πρόγραμμά της για τις εσωτερικές υποθέσεις. Σύμφωνα με το άρθρο 68 της Συνθήκης λειτουργίας της Ε.Ε. (ΣΛΕΕ), το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη συνέχεια, καθόρισε τις «στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τον νομοθετικό και επιχειρησιακό σχεδιασμό για τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης» για την περίοδο 2014-2020. Δεν πρόκειται πλέον εδώ για ένα πρόγραμμα, αλλά σαφώς για κατευθυντήριες γραμμές που επικεντρώνονται στον στόχο της μεταφοράς, εφαρμογής και εδραίωσης των ισχυόντων νομικών μέσων και μέτρων. Υπογραμμίζεται η ανάγκη να εφαρμοσθεί μια σφαιρική προσέγγιση για τη μετανάστευση, με την καλύτερη δυνατή χρήση της νόμιμης μετανάστευσης, παρέχοντας προστασία σε όσους την χρειάζονται, καταπολεμώντας την παράτυπη μετανάστευση και προστατεύοντας αποτελεσματικά.
- Οδηγίες για τη νόμιμη μετανάστευση
 - Η οδηγία 2009/50/EK, σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής των υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την απασχόληση υψηλής ειδίκευσης, δημιουργεί τη λεγόμενη «μπλε κάρτα της Ε.Ε.», μια ταχεία διαδικασία για την έκδοση ειδικής άδειας παραμονής και εργασίας, ώστε οι υπήκοοι τρίτης

⁹ Εισήγαγε τη διαδικασία συναπόφασης και τη λήψη αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία σε θέματα νόμιμης μετανάστευσης, καθώς επίσης και μια νέα νομική βάση με στόχο την προώθηση των μέτρων ένταξης. Πλέον, η συνήθης νομοθετική διαδικασία εφαρμόζεται στις πολιτικές τόσο για την παράνομη όσο και για τη νόμιμη μετανάστευση, καθιστώντας το Κοινοβούλιο συννομοθέτη σε ίση βάση με το Συμβούλιο. Αξίζει ωστόσο να επισημανθεί ότι, σε περίπτωση αιφνίδιας εισροής υπηκόων τρίτων χωρών, τα προσωρινά μέτρα λαμβάνονται μόνο από το Συμβούλιο, μετά από διαβούλευση με το Κοινοβούλιο. Τέλος, το Δικαστήριο της Ε.Ε. έχει πλέον πλήρη αρμοδιότητα στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου.

χώρας να μπορούν να αναλάβουν απασχόληση υψηλής ειδίκευσης στα κράτη μέλη.

- ο Η οδηγία 2011/98/ΕΕ (οδηγία για την ενιαία άδεια διαμονής και εργασίας) καθορίζει μια κοινή απλουστευμένη διαδικασία για υπηκόους τρίτων χωρών, που υποβάλλουν αίτηση για άδεια διαμονής και εργασίας σε κράτος μέλος.
- ο Η οδηγία 2014/36/ΕΕ, η οποία εγκρίθηκε τον Φεβρουάριο 2014, διέπει τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής των υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την εποχιακή εργασία.¹⁰
- ο Η οδηγία 2014/114/ΕΚ διέπει τις προϋποθέσεις εισόδου σε υπηκόους τρίτων χωρών, που επιζητούν να εισέλθουν στην Ε.Ε. με σκοπό τις σπουδές ή την έρευνα .
- ο Η οδηγία 2003/109/ΕΚ διέπει το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών, που είναι επί μακρόν διαμένοντες στην Ευρωπαϊκή Ένωση .

• Οδηγίες για τη παράτυπη μετανάστευση

- ο Η «Οδηγία Επιστροφής» (2008/115/ΕΚ) καθορίζει κοινά πρότυπα της Ε.Ε., καθώς και διαδικασίες για την επιστροφή παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών. Οι κύριοι τομείς για μελλοντική δράση περιλαμβάνουν την εξασφάλιση της ορθής εφαρμογής της, την προώθηση συνεκτικών πρακτικών που θα σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα, την καλύτερη συνεργασία μεταξύ κρατών-μελών και την ενίσχυση του ρόλου της Frontex. Η διασφάλιση αποτελεσματικών επιστροφών είναι ένα από τα κεντρικά καθήκοντα των ομάδων, που στηρίζουν τις εθνικές αρχές στο επίπεδο των «κομβικών σημείων» (hotspots) στην Ιταλία και την Ελλάδα.
- ο Η οδηγία 2009/52/ΕΚ διευκρινίζει τις κυρώσεις και τα μέτρα που πρέπει να εφαρμόζονται στα κράτη-μέλη κατά των εργοδοτών, που παραβιάζουν την απαγόρευση της απασχόλησης παράτυπα διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών.

¹⁰ Οι διακινούμενοι εποχιακοί εργαζόμενοι μπορούν να παραμείνουν νόμιμα και προσωρινά στην Ένωση για ανώτατη περίοδο από πέντε έως εννέα μηνών (ανάλογα με το κράτος μέλος) για να ασκήσουν δραστηριότητα που εξαρτάται από την εναλλαγή των εποχών, ενώ παράλληλα διατηρούν την κύρια κατοικία τους σε τρίτη χώρα. Η οδηγία αποσαφηνίζει, επίσης, τα δικαιώματα που μπορούν να ασκήσουν οι εν λόγω διακινούμενοι εργαζόμενοι.

3.3. Διαχείριση των εξωτερικών συνόρων - Μηχανισμοί ελέγχου

Ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζαν-Κλωντ Γιούνκερ κατά τη συζήτηση για την κατάσταση της Ένωσης στις 9 Σεπτεμβρίου 2015, δήλωσε πως «*Η κοινή πολιτική για τους πρόσφυγες και το άσυλο απαιτεί επίσης εντονότερες κοινές προσπάθειες για τη διασφάλιση των εξωτερικών μας συνόρων. Ευτυχώς, έχουμε καταργήσει τους συνοριακούς ελέγχους μεταξύ των κρατών μελών του χώρου Σένγκεν, ώστε να εξασφαλίσουμε την ελεύθερη κυκλοφορία των ανθρώπων, μοναδικό σύμβολο της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Όμως η άλλη όψη του νομίσματος της ελεύθερης κυκλοφορίας είναι ότι πρέπει να συνεργαζόμαστε στενότερα για τη διαχείριση των εξωτερικών μας συνόρων. Αυτό ακριβώς προσδοκούν οι πολίτες μας. Η Επιτροπή το ανέφερε τον Μάιο, και το έχω δηλώσει και ο ίδιος κατά την προεκλογική μου εκστρατεία: Πρέπει να ενισχύσουμε σημαντικά τον οργανισμό Frontex και να τον καταστήσουμε τελικώς ένα πλήρως λειτουργικό και σωστό ευρωπαϊκό σύστημα συνοριοφυλακής και ακτοφυλακής*» (<http://www.europarl.europa.eu>).

Η πολιτική της διαχείρισης των συνόρων και της μεταναστευτικής κρίσης των τελευταίων ετών, έχει οδηγήσει στη δημιουργία μέσων και οργανισμών όπως το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν και ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (ο υφιστάμενος οργανισμός Frontex με διευρυμένα καθήκοντα). Μετά από μία βραχεία περίοδο σταθεροποίησης, οι προκλήσεις που συνδέονται με την εισροή προσφύγων και μεταναστών, έχουν πυροδοτήσει μια νέα περίοδο δραστηριότητας, η οποία κινείται προς την κατεύθυνση μιας πιο άμεσης επιχειρησιακής στήριξης και της ευρωπαϊκοποίησης της πολιτικής για τη διαχείριση των συνόρων.

Το Σύστημα Πληροφοριών Schengen (Schengen Information System) – S.I.S. είναι ένα κοινό ηλεκτρονικό αρχείο δεδομένων, το οποίο τα κράτη μέλη τροφοδοτούν με πληροφορίες. Συγκεντρώνει δύο μεγάλες κατηγορίες πληροφοριών. Η πρώτη αφορά αναζητούμενα πρόσωπα (διωκόμενοι και εξαφανισμένοι). Η δεύτερη αφορά αναζητούμενα οχήματα ή αντικείμενα, όπως έγγραφα ταυτότητας, άδειες κυκλοφορίας οχημάτων και πινακίδες αριθμού κυκλοφορίας που έχουν κλαπεί ή απολεσθεί. Το Σύστημα Πληροφόρησης Σένγκεν (SIS) βρίσκεται σε επιχειρησιακή λειτουργία από τις 26 Μαρτίου 1995, ημερομηνία της άρσης των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα για τα κράτη που συμμετέχουν στην συνεργασία Σένγκεν. Επί του παρόντος, πρόσβαση στο SIS έχουν η Ελληνική Αστυνομία και το Λιμενικό Σώμα, το Υπουργείο Εξωτερικών και τα Τελωνεία.

Δεδομένης της προόδου που πραγματοποιήθηκε στο μεταξύ στον τομέα των τεχνολογιών της πληροφορίας, κρίθηκε απαραίτητη η ανάπτυξη ενός νέου συστήματος με πλέον προηγμένες λειτουργίες και βασισμένου σε τεχνολογίες αιχμής. Έτσι το 2006 θεσπίζονται οι διατάξεις σχετικά με τη δημιουργία, τη λειτουργία και τη χρήση του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (SIS II), το οποίο ενεργοποιήθηκε το 2013. Σύμφωνα με τις νομικές πράξεις του SIS II πρόσβαση στο Σύστημα προβλέπεται να έχουν οι αστυνομικές υπηρεσίες και οι υπηρεσίες φύλαξης των συνόρων, οι υπηρεσίες τελωνειακών ελέγχων, οι δικαστικές αρχές, οι αρμόδιες αρχές για τη χορήγηση θεωρήσεων και τίτλων διαμονής και οι αρμόδιες αρχές για την έκδοση αδειών κυκλοφορίας οχημάτων, ενώ κάθε υπηρεσία επιτρέπεται

να έχει πρόσβαση σε δεδομένα καταχωρήσεων που είναι συναφή με το αντικείμενο της αποστολής της (<http://www.hellenicpolice.gr>).

Τα δεδομένα του SIS II εισάγονται, ενημερώνονται, καταργούνται και εξετάζονται μέσω των διαφόρων εθνικών συστημάτων. Το κεντρικό σύστημα, που εξασφαλίζει τον έλεγχο και την τεχνική διαχείριση, είναι εγκατεστημένο στο Στρασβούργο (Γαλλία) και παρέχει τις αναγκαίες υπηρεσίες για την εισαγωγή και την επεξεργασία των δεδομένων του SIS II. Το κεντρικό σύστημα κινδύνου, που μπορεί να εξασφαλίσει όλες τις λειτουργίες του κυρίου κεντρικού συστήματος σε περίπτωση βλάβης, είναι εγκατεστημένο κοντά στο Σάλτσμπουργκ (Αυστρία). Κάθε κράτος μέλος είναι επιφορτισμένο με τη δημιουργία και εκμετάλλευση του δικού του εθνικού συστήματος και τη σύνδεσή του με το κεντρικό σύστημα. Ορίζει μια αρχή, την εθνική υπηρεσία SIS II, που αναλαμβάνει την κύρια ευθύνη του εθνικού σχεδίου για το SIS II. Η αρχή αυτή είναι αρμόδια για την καλή λειτουργία και την ασφάλεια του εθνικού της συστήματος. Κάθε κράτος μέλος ορίζει το γραφείο του SIRENE (Supplementary Information Request at the National Entries), προκειμένου να συμβάλλουν στη συγκέντρωση συμπληρωματικών πληροφοριών για το SIS, ενεργώντας ως σημεία επαφής μεταξύ του κράτους-μέλους που δημιουργεί μία καταχώριση και του κράτους-μέλους που επιτυγχάνει την ταυτοποίηση. Το κεντρικό SIS II παραμένει σε λειτουργία επί 24ώρου βάσεως και επί 7 ημέρες την εβδομάδα, κατά τα προβλεπόμενα στον παρόντα κανονισμό. European Union Law (<http://eur-lex.europa.eu>).

Πριν 11 χρόνια, στις 26 Νοεμβρίου 2004 ιδρύθηκε η FRONTEX (από τα Γαλλικά: Frontières extérieures μετ. εξωτερικά σύνορα), με έδρα την Βαρσοβία (Πολωνία). Αποστολή της Frontex είναι να βοηθά τα κράτη μέλη της Ε.Ε. και τις χώρες του συμφώνου Σένγκεν, στη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων τους. Επίσης, συμβάλλει στην εναρμόνιση των συνοριακών ελέγχων σε ολόκληρη την Ε.Ε. Αν και οι χώρες που έχουν εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε. είναι αποκλειστικά υπεύθυνες για τον έλεγχό τους, η FRONTEX μπορεί να παράσχει πρόσθετη τεχνική υποστήριξη σε όσες χώρες αντιμετωπίζουν έντονες μεταναστευτικές πιέσεις

Εικόνα 3-1. Προσωπικό της Frontex γερμανικής υπηκοότητας (FRONTEX)

Αυτό το πράττει συντονίζοντας την αποστολή πρόσθετου τεχνικού εξοπλισμού (π.χ. αεροσκάφη και πλεούμενα, που διατίθενται από τα λοιπά κράτη – μέλη), καθώς και ειδικά καταρτισμένου προσωπικού. Η Frontex συντονίζει τις θαλάσσιες επιχειρήσεις (π.χ. στην

Ελλάδα, την Ιταλία και την Ισπανία) αλλά και επιχειρήσεις στα εξωτερικά χερσαία σύνορα (π.χ. στη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, την Πολωνία και τη Σλοβακία). Είναι επίσης παρούσα σε πολλά διεθνή αεροδρόμια σε ολόκληρη την Ευρώπη. Η Frontex απασχολεί σήμερα 315 Ευρωπαίους υπαλλήλους, πλην όμως δε διαθέτει δικό της εξοπλισμό ή συνοριοφύλακες. Κατά τον συντονισμό μιας κοινής επιχείρησης, βασίζεται στις χώρες της Ε.Ε. για τη διάθεση συνοριοφυλάκων, πλεούμενων, αεροσκαφών και άλλων πόρων και καλύπτει το κόστος των συνοριοφυλάκων και το κόστος μεταφοράς, καυσίμων και βασικής συντήρησης του εξοπλισμού κατά τη διάρκεια της αποστολής. Η Frontex έχει πολλούς τομείς ευθύνης. Σε αυτούς περιλαμβάνονται οι εξής (<http://frontex.europa.eu>):

- Ανάλυση κινδύνων. Αξιολογεί τους κινδύνους για την ασφάλεια των συνόρων της Ε.Ε. Καταγράφει τις τάσεις που παρατηρούνται αναφορικά με την παράνομη μετανάστευση και τη διασυνοριακή εγκληματική δραστηριότητα στα εξωτερικά σύνορα, συμπεριλαμβανομένης της εμπορίας ανθρώπων. Γνωστοποιεί τα πορίσματά στις χώρες της Ε.Ε. και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και αντλεί στοιχεία από αυτές για τον σχεδιασμό των δραστηριοτήτων του.
- Κοινές επιχειρήσεις. Συντονίζει την αποστολή ειδικά εκπαιδευμένου προσωπικού, καθώς και τεχνικού εξοπλισμού (αεροσκάφη, πλεούμενα και εξοπλισμός ελέγχου/επιτήρησης των συνόρων) στις περιοχές εξωτερικών συνόρων που έχουν ανάγκη από πρόσθετη βοήθεια.
- Ταχεία αντίδραση. Αν μια χώρα της Ε.Ε. είναι αντιμέτωπη με έντονες πιέσεις στα εξωτερικά της σύνορα, ιδίως λόγω της άφιξης μεγάλου αριθμού ατόμων από χώρες εκτός Ε.Ε., συντονίζει την αποστολή ευρωπαϊκών ομάδων συνοριοφυλάκων.
- Έρευνα. Φέρνει σε επαφή τους εμπειρογνώμονες σε θέματα ελέγχου των συνόρων με τους κλάδους της έρευνας και της βιομηχανίας, έτσι ώστε οι νέες τεχνολογίες να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των αρχών που είναι υπεύθυνες για τον έλεγχο των συνόρων.
- Κατάρτιση. Αναπτύσσει κοινά πρότυπα κατάρτισης για τις συνοριακές αρχές, με στόχο την εναρμόνιση της εκπαίδευσης των συνοριοφυλάκων στην Ε.Ε. και τις συνδεδεμένες χώρες Σένγκεν.
- Κοινές επιχειρήσεις επιστροφής. Αναπτύσσει βέλτιστες πρακτικές για την επιστροφή μεταναστών και συντονίζει τις κοινές επιχειρήσεις επιστροφής (όμως η κάθε χώρα αποφασίζει ποια άτομα πρέπει να επιστρέψουν).
- Ανταλλαγή πληροφοριών. Αναπτύσσει και θέτει σε λειτουργία συστήματα πληροφόρησης που επιτρέπουν την ταχεία ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των συνοριακών αρχών.

Εικόνα 3-2. Απεικόνιση της δύναμης της FRONTEX που επιχειρούσε στην Ελλάδα τον Νοέμβριο 2015 (ΚΕΠΙΧ ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ.)

Οι περιορισμοί της Frontex, την εμπόδισαν να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά και να εξομαλύνει την κατάσταση που δημιουργήθηκε από την προσφυγική κρίση. Η Frontex, όπως αναφέρθηκε, δεν έχει τη δυνατότητα να προμηθεύεται τα δικά της μέσα, δεν διαθέτει δικό της επιχειρησιακό προσωπικό, αλλά στηρίζεται στις συμβολές των κρατών - μελών. Επίσης, δεν είναι σε θέση να διεξάγει δικές της επιχειρήσεις επιστροφής μεταναστών ή διαχείρισης των συνόρων, χωρίς προηγούμενη αίτηση ενός κράτους μέλους και δεν διαθέτει ρητή εντολή να διεξάγει επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης.

Στις 14 Σεπτεμβρίου 2016 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έδωσε την τελική του έγκριση για τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής προς εξέλιξη και αντικατάσταση της Frontex. Η έκδοση του κανονισμού, τον οποίο ενέκρινε το Συμβούλιο με γραπτή διαδικασία, ανοίγει τον δρόμο για την έναρξη των δραστηριοτήτων της Συνοριοφυλακής και της Ακτοφυλακής το 2017.

Την παρουσίαση του νέου αυτού οργανισμού έκανε στο μεθοριακό σταθμό Καπετάν Αντρέεβο, στα σύνορα Βουλγαρίας-Τουρκίας, ο Ευρωπαϊκός Επίτροπος Μετανάστευσης, Εσωτερικών Υποθέσεων και Ιθαγένειας, Δημήτρης Αβραμόπουλος, ο οποίος δήλωσε : «Είναι σύμβολο μιας Ευρώπης που μπορεί να είναι αποτελεσματική και ενωμένη. Είναι σύμβολο μιας Ευρώπης που μπορεί να αντιμετωπίζει αποφασιστικά, σε συνεργασία με τους γείτονές μας, τις προκλήσεις που δημιουργούν η μεταναστευτική κρίση και οι απειλές για την ασφάλειά μας. Είναι

σύμβολο της κοινής ευθύνης που έχουμε, να προστατεύουμε τα κοινά ευρωπαϊκά εξωτερικά σύνορά μας. Είναι σύμβολο της αποφασιστικότητάς μας να συνεχίσουμε να μετακινούμαστε ελεύθερα, χωρίς εσωτερικά σύνορα». Ο κ. Robert Kaliňák, Υπουργός Εσωτερικών της Σλοβακίας και Πρόεδρος του Συμβουλίου, δήλωσε: «Εκφράζω την ικανοποίησή μου για την ταχύτητα και την αποτελεσματικότητα με την οποία ενήργησαν το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο σε αυτό το σημαντικό ζήτημα. Ο τρόπος με τον οποίο διαχειριζόμαστε τα εξωτερικά μας σύνορα επηρεάζει άμεσα ολόκληρο τον χώρο Σένγκεν, συμπεριλαμβανομένων των εσωτερικών συνόρων του. Η Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή θα μας επιτρέψει να αντιμετωπίσουμε καλύτερα τις σημερινές προκλήσεις από κοινού. Μόνο με την αποτελεσματική διαχείριση των εξωτερικών συνόρων μας θα μπορέσουμε να επιστρέψουμε στην κανονικότητα εντός του χώρου Σένγκεν. Δεν υπάρχει άλλος τρόπος» (Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή: Τελική Έγκριση, 2016)

Ο κύριος ρόλος της Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής θα είναι να βοηθήσει στην ολοκληρωμένη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων. Θα εξασφαλίσει την αποτελεσματική διαχείριση των μεταναστευτικών ροών και θα παράσχει υψηλό επίπεδο ασφάλειας στην Ε.Ε. Ταυτόχρονα θα βοηθήσει στη διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας εντός της Ε.Ε. και στον πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Θα αποτελείται από έναν Ευρωπαϊκό Οργανισμό Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (την σημερινή Frontex με διευρυμένες αρμοδιότητες) και τις εθνικές αρχές που είναι αρμόδιες για τη διαχείριση των συνόρων. Το επίκεντρο των δραστηριοτήτων της θα είναι ο καθορισμός μιας επιχειρησιακής στρατηγικής για τη διαχείριση των συνόρων και ο συντονισμός της συνδρομής από όλα τα κράτη - μέλη. Τα καθήκοντα που απαιτούνται γι' αυτό περιλαμβάνουν:

- Την κατάρτιση αξιολογήσεων τρωτότητας της ικανότητας συνοριακού ελέγχου των κρατών μελών.
- Την οργάνωση κοινών επιχειρήσεων και ταχειών επεμβάσεων στα σύνορα για να ενισχυθεί η ικανότητα των κρατών - μελών να ελέγχουν τα εξωτερικά σύνορα και να αντιμετωπίζουν προκλήσεις στα εξωτερικά σύνορα, που προκύπτουν από την παράνομη μετανάστευση ή το διασυνοριακό έγκλημα.
- Την παροχή συνδρομής στην Επιτροπή όσον αφορά τον συντονισμό ομάδων στήριξης, όταν ένα κράτος - μέλος αντιμετωπίζει δυσανάλογες μεταναστευτικές πιέσεις σε συγκεκριμένα σημεία στα εξωτερικά του σύνορα.
- Την εξασφάλιση πρακτικής αντίδρασης σε περιπτώσεις που απαιτείται επείγουσα δράση στα εξωτερικά σύνορα.
- Την παροχή τεχνικής και επιχειρησιακής συνδρομής προς υποστήριξη των επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης για άτομα που βρίσκονται σε κίνδυνο στη θάλασσα στη διάρκεια επιχειρήσεων επιτήρησης των συνόρων.
- Τη βοήθεια στη συγκρότηση μιας εφεδρείας ταχείας κινητοποίησης με τουλάχιστον 1.500 συνοριοφύλακες.
- Τον διορισμό Αξιωματικών συνδέσμων του οργανισμού στα κράτη - μέλη.
- Την οργάνωση, τον συντονισμό και τη διεξαγωγή επιχειρήσεων και παρεμβάσεων επιστροφής.

- Την προώθηση της επιχειρησιακής συνεργασίας ανάμεσα σε κράτη - μέλη και τρίτες χώρες, όσον αφορά τη διαχείριση των συνόρων.

Το πλαίσιο ίδρυσης και λειτουργίας του οργανισμού αυτού θεσμοθετείται μέσω του Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή. Στον εν λόγω κανονισμό αναφέρεται πως ο Οργανισμός θα λειτουργεί με δικά του μέσα πλέον (σε αντίθεση με τη Frontex) και θα επιχειρεί σε συνεργασία με τα εμπλεκόμενα κράτη – μέλη και με σεβασμό στην πολιτική και στις νομικές τους διαδικασίες. Ο Οργανισμός δε θα εμπλέκεται σε θέματα Άμυνας των κρατών – μελών, τα οποία διατηρούν βεβαίως και την κύρια ευθύνη για την τάξη και την εσωτερική τους Ασφάλεια. Επίσης τα κράτη – μέλη είναι υπεύθυνα για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων τους προς το συμφέρον των ιδίων και προς το συμφέρον της Ε.Ε. Τα κράτη – μέλη διατηρούν τις αρμοδιότητες τους στον τελωνειακό τομέα, ιδίως σε ότι αφορά τους ελέγχους, τη διαχείριση κινδύνων και την ανταλλαγή πληροφοριών.

Η ανάπτυξη της πολιτικής και της νομοθεσίας για τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων και της επιστροφής μεταναστών, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης μιας στρατηγικής για την ευρωπαϊκή ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων, εξακολουθεί να αποτελεί ευθύνη των θεσμικών οργάνων της Ένωσης. Ο οργανισμός θα πρέπει να υποστηρίζει την εφαρμογή των μέτρων της Ένωσης για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων με την ενίσχυση, την αξιολόγηση και τον συντονισμό των ενεργειών των κρατών – μελών. Όταν εντοπίζονται ελλείψεις, ο οργανισμός θα έχει την αρμοδιότητα να ζητήσει από τα κράτη - μέλη τη λήψη έγκαιρων διορθωτικών μέτρων. Σε επείγουσες καταστάσεις που θέτουν σε κίνδυνο τη λειτουργία του χώρου Σένγκεν και οι οποίες δεν αντιμετωπίζονται έγκαιρα, ο οργανισμός θα είναι σε θέση να παρέμβει για να διασφαλίσει ότι θα αναληφθεί δράση επί τόπου, ακόμη και απουσία αίτησης για βοήθεια από το ενδιαφερόμενο κράτος - μέλος ή ακόμα κι αν το εν λόγω κράτος - μέλος θεωρεί πως δεν υπάρχει ανάγκη πρόσθετης παρέμβασης.

Το ενδιαφέρον στα αναγραφόμενα λοιπόν, είναι πως η ενεργοποίηση της νέας Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής, θα εκκινείται κατόπιν αίτησης κράτους - μέλους ή και με δική της πρωτοβουλία, οπότε και θα οργανώνει επεμβάσεις στα σύνορα αναπτύσσοντας τόσο ομάδες ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής από εφεδρεία ταχείας αντίδρασης όσο και τεχνικό εξοπλισμό. Η τελευταία αυτή προσθήκη διαφοροποιεί τη λειτουργία του οργανισμού σε σχέση με άλλους ευρωπαϊκούς μηχανισμούς, όπως π.χ. τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Πολιτικής Προστασίας, με αποτέλεσμα να διατυπωθούν διαφωνίες και προβληματισμοί ως προς τη λειτουργία του, υπό το πρίσμα της υπονόμευσης των κυριαρχικών δικαιωμάτων των κρατών.

Κεφάλαιο 4.

Η κοινωνικοπολιτική κατάσταση σε χώρες καταγωγής μεταναστών και προσφύγων

4.1. Γενικά

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μια προσπάθεια να παρουσιαστεί η κατάσταση στην Ε.Ε. και κατόπιν οι παράγοντες που εκτιμάται πως διαμόρφωσαν το διαπραγματευτικό περιβάλλον Ε.Ε.-Τουρκίας για το μεταναστευτικό φαινόμενο. Στην Ευρώπη σήμερα βρίσκονται φιλειρηνικά κράτη με δημοκρατικά πολιτεύματα και αξίες. Τα κράτη είναι πολυπολιτισμικά με αρκετά αναπτυγμένη την αποδοχή μειονοτήτων και την παροχή ευκαιριών για όλους τους ανθρώπους, ανεξάρτητα από το χρώμα, το φύλο και την καταγωγή τους. Η οικονομία της Ευρώπης ως σύνολο ασκεί μεγάλο βάρος στην παγκόσμια οικονομία. Βασίζεται τόσο στη γεωργία, όσο και στη βιομηχανία. Γενικά η ευρωπαϊκή γεωργία μπορεί να χαρακτηριστεί ως η πιο προοδευμένη στον κόσμο, ενώ σημαντική είναι ακόμη και η κτηνοτροφική παραγωγή. Ταυτόχρονα υπολογίζεται ότι η Ευρώπη παράγει πάνω από το ένα τρίτο της παγκόσμιας βιομηχανικής παραγωγής. Στις περισσότερες χώρες όλες οι κοινωνικές παροχές είναι υψηλού επιπέδου με σεβασμό στον πολίτη και τις ανάγκες του. Σημαντικά αναπτυγμένο είναι το συγκοινωνιακό δίκτυο, το οδικό δίκτυο, οι αεροσυγκοινωνίες και η ναυσιπλοΐα. Όλα τα ανωτέρω κάνουν την Ε.Ε. να φαντάζει με όνειρο για τους γειτονικούς λαούς, που ζουν σε χώρες με χαμηλότερο βιοτικό επίπεδο.

Στη συνέχεια του κεφαλαίου θα αναφερθούν οι επικρατούσες συνθήκες σε χώρες από τις οποίες προέρχεται μεγάλο μέρος του αριθμού των μετακινουμένων πληθυσμών και στη συνέχεια λοιποί παράγοντες πολιτικού και κοινωνικού χαρακτήρα.

4.2. Η κοινωνικοπολιτική κατάσταση σε χώρες καταγωγής μεταναστών και προσφύγων

4.2.1. Συρία

Η Σύρια εκτείνεται μεταξύ του Ευφράτη ποταμού, της Αραβικής ερήμου και της Μεσόγειου θάλασσας. Η έκτασή της είναι 185.180 τ.χλμ. και έχει επίσημα πληθυσμό 18.564.000. Συνορεύει στα Βόρεια με την Τουρκία, στα Ανατολικά με το Ιράκ, στα Νότια με την Ιορδανία, στα Νοτιοδυτικά με το Ισραήλ και το Λίβανο και στα Βορειοδυτικά βρέχεται από τη Μεσόγειο Θάλασσα. Πρωτεύουσα είναι η Δαμασκός. Η Συρία, που υπήρξε χώρα κάτω από τη γαλλική κυριαρχία, έγινε ανεξάρτητη το 1946. Πρόεδρος είναι από το 2000 ο Μπασάρ αλ Άσαντ. Από το 2011 διεξάγεται εμφύλιος πόλεμος, οπότε οι ηγέτες τέθηκαν υπό αμφισβήτηση. Ξεκίνησε ως σειρά διαδηλώσεων, μέρος της Αραβικής Άνοιξης, που μετά την βίαιη καταστολή τους εξελίχθηκαν σε ένοπλη εξέγερση. Ως αποτέλεσμα του εμφυλίου πολέμου, σχηματίστηκε εναλλακτική κυβέρνηση από την αντιπολίτευση (κυβέρνηση του Συριακού Εθνικού Συνασπισμού) το Μάρτιο του 2012 (Syria, 2017).

Οι νεκροί από τον εμφύλιο υπολογίζονται σε πάνω από 100.000. Από το σύνολο των κατοίκων της χώρας, τα 6 εκατομμύρια είναι πρόσφυγες. Τα 2 εκατομμύρια κατά κύριο λόγο βρίσκονται στις γειτονικές χώρες. Στην Τουρκία έχουν καταφύγει περίπου 430.000, στον Λίβανο 640.000, στην Ιορδανία 506.000, στο Ιράκ 162.000, στην Αίγυπτο 100.000 και οι πιο τυχεροί μπόρεσαν να μπουν στο κάστρο της Ε.Ε., όπου δεν τους υποδέχθηκαν με μεγάλη χαρά, αν και είχαν όλες τις προϋποθέσεις του πολιτικού πρόσφυγα. Τα υπόλοιπα 4 εκατομμύρια είναι εσωτερικοί πρόσφυγες και ξεριζώνονται για να πάνε εκεί όπου υπάρχει λιγότερος πόλεμος.¹¹

Εικόνα 4-1. Εικόνα από βομβαρδισμό στη Δαμασκό τον Νοέμβριο 2014 (www.fortunegreece.com)

¹¹ Ο Αντώνιο Γκουτιέρες, ο ύπατος αρμοστής του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, σε μια συνέντευξη στην «The Guardian», υποστηρίζει πως η κατάσταση των προσφύγων της Συρίας είναι κάτι πολύ παραπάνω από μια ανθρωπιστική κρίση. Είναι η μεγαλύτερη έξοδος που έχει γίνει τα τελευταία σαράντα χρόνια. Δεν είναι σίγουρο πως αυτοί οι πρόσφυγες θα μπορέσουν να γυρίσουν πίσω στη χώρα τους. Οι κυβερνήσεις δίνουν ατέλειωτο χρήμα για εξοπλισμούς και ελάχιστα ή τίποτα στα ανθρώπινα θύματα.

Η Συρία βρίσκεται βυθισμένη σε μια φοβερή οικονομική κατάσταση, καθώς ο πόλεμος έχει ρίξει στη φτώχεια το ήμισυ του πληθυσμού της και έχει καταστρέψει τους τομείς της εκπαίδευσης και της υγείας. Τρεις Σύριοι στους τέσσερις ζουν πλέον σε συνθήκες φτώχειας και πάνω από τους μισούς (54,3%) σε συνθήκες ακραίας φτώχειας. Ακόμη χειρότερο είναι το γεγονός πως περίπου 20% του πληθυσμού δεν έχει τα μέσα για να ικανοποιήσει τις βασικές ανάγκες του και σε ορισμένες περιοχές υποφέρει από πείνα και υποσιτισμό. Η ανεργία αυξήθηκε κάθετα περνώντας από το 10,3% το 2011 στο 54,3% το τελευταίο τρίμηνο του 2013. Εκτιμάται ότι σχεδόν 2,67 εκατ. Σύριοι έχουν χάσει τη δουλειά τους από την αρχή της σύγκρουσης, το Μάρτιο του 2011. Η ιδιωτική κατανάλωση πλήττεται επίσης από την κρίση αυτή, καθώς καταγράφει πτώση κατά 25,5%, καθώς οι δαπάνες των οικογενειών περιορίζονται στα απολύτως αναγκαία: την τροφή και τα μισθώματα στην περίπτωση εκείνων που έχουν εκτοπισθεί. Το ΑΕΠ συρρικνώθηκε κατά 41% σε σχέση με το 2010, μια απώλεια η οποία υπολογίζεται σε 70,88 δισ. δολάρια από την αρχή της κρίσης. Η δομή του έχει επίσης αλλάξει, καθώς το εσωτερικό εμπόριο και οι κυβερνητικές υπηρεσίες είναι αυτά που αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μέρος του ΑΕΠ, ενώ η γεωργία και η βιομηχανία έχουν βουλιάξει. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει επιφέρει καθεστώς κυρώσεων εναντίον της Συρίας, στο οποίο περιλαμβάνεται εμπάργκο στις εισαγωγές πετρελαίου από τη χώρα αυτή και το πάγωμα των περιουσιακών στοιχείων ανθρώπων που πρόσκεινται στην κυβέρνηση του προέδρου Μπασάρ αλ Άσαντ (Τραγική η κατάσταση στη Συρία μετά από τρία χρόνια πολέμου, 2014).

Η Συρία απειλείται και από τη δράση του Ισλαμικού Κράτους, το οποίο προωθεί την θρησκευτική βία και θεωρεί εκείνους που δεν συμφωνούν με τις ερμηνείες της ως άπιστους και αποστάτες. Παράλληλα έχει ως στόχο να δημιουργήσει ένα ισλαμικό κράτος σε μέρη της Μέσης Ανατολής συμπεριλαμβανομένου της Συρίας. Εξαιρετικά ανησυχητικό είναι το φαινόμενο, σύμφωνα με Δυτικούς αξιωματούχους ασφαλείας, πως τεράστια μερίδα ξένων μαχητών εγκατέλειψαν τα σπίτια και την πατρίδα τους, πολλές φορές ταξιδεύοντας σε όλο τον κόσμο, προκειμένου να συμμετάσχουν στις εξτρεμιστικές, τρομοκρατικές δράσεις του στρατού του ISIS.

4.2.2. Ιράκ

Το Ιράκ είναι κράτος της νοτιοδυτικής Ασίας στην περιοχή της Μεσοποταμίας (μεταξύ των ποταμών Τίγρη και Ευφράτη). Συνορεύει ανατολικά με το Ιράν, δυτικά με τη Συρία και την Ιορδανία, νότια με το Κουβέιτ και τη Σαουδική Αραβία και βόρεια με την Τουρκία. Η έκτασή του είναι 437.072 τετρ. χλμ. και ο πληθυσμός του κατά την απογραφή του 2016 ήταν 37.883.543 κάτοικοι. Κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, το Ηνωμένο Βασίλειο κατέλαβε την περιοχή και δύο χρόνια αργότερα το μετέτρεψε σε προτεκτοράτο. Το 1930 τερματίστηκε η περίοδος της Βρετανικής Εντολής και το 1932 αναγνωρίστηκε επίσημα η ανεξαρτησία του Ιράκ. Το 1958, μετά από επανάσταση, ανακηρύχτηκε δημοκρατία. Από το 1991 έως το 2011 η χώρα βίωσε μια σειρά από πολέμους, εμφυλίους και παρεμβάσεις, κυρίως από τις ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο. Όλες αυτές οι ταραχές κόστισαν άμεσα τη ζωή σε πάνω από ένα εκατομμύριο

Ιρακινούς .Στις 15 Δεκεμβρίου 2011, ολοκληρώθηκε έπειτα από εννέα χρόνια, η αμερικανική στρατιωτική παρουσία στο Ιράκ αφήνοντας ολοκληρωτικά την ευθύνη της ασφάλειας στις Αρχές του Ιράκ.

Το Ιράκ είναι χώρα γεωργική και κτηνοτροφική. Το ΑΕΠ της χώρας είναι 68,553 δισ. δολάρια ΗΠΑ. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι 2.195\$. Ένα από τα ιδιαίτερα οικονομικά χαρακτηριστικά του Ιράκ είναι το πετρέλαιο. Η παραγωγή πετρελαίου φτάνει στα 41 εκατομ. τόνους κάθε χρόνο. Μεγάλες πετρελαιοπηγές υπάρχουν στη Μοσούλη, στο Κιρκούκ, στη Βασόρα κλπ. Όμως στο Ιράκ δε γίνεται καμιά επεξεργασία πετρελαίου. Μεταφέρεται με αγωγούς είτε στον Περσικό Κόλπο, είτε στη Μεσόγειο και εξάγεται σαν πρώτη ύλη. Γενικά το Ιράκ, αν και χώρα πλούσια, είναι προς το παρόν υπανάπτυκτη. Οι συγκοινωνίες δεν είναι καλές και η βιομηχανία σχεδόν δεν υπάρχει. Οι εξαγωγές της χώρας περιορίζονται σε αργό πετρέλαιο και γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα (Iraq, 2017).

Τα χρόνια που ακολούθησαν μετά τον πόλεμο του κόλπου ήταν πολύ δύσκολα. Οι κοινωνικές συνθήκες χειροτέρεψαν δραματικά και ο αγώνας για επιβίωση έγινε η καθημερινότητα για εκατομμύρια ανθρώπους. Η αμερικανοβρετανική συμμαχία με την συμφωνία και των υπόλοιπων χωρών επέβαλλε οικονομικό εμπάργκο στο Ιράκ που μέσα σε δέκα χρόνια σκότωσε άλλο ένα εκατομμύριο ανθρώπους. Η UNICEF το 1999 μιλάει για 500.000 νεκρά παιδιά από υποσιτισμό. Η εμπόλεμη κατάσταση ανέβασε κι άλλο τις τιμές των ειδών πρώτης ανάγκης. Πολλοί άνθρωποι συμμετέχουν στα κουρδικά αντάρτικα για να εξασφαλίσουν στον εαυτό τους τρόφιμα και λεφτά (Πόλεμος Κρίση και κατοχή. Η Κατάσταση στο Ιράκ, 2004).

Η καθημερινότητα στο Ιράκ πλέον μαστίζεται από περιστατικά, που πλήττουν την ασφάλεια και συνιστούν κακοποίηση, όπως απαγωγές, κλοπές, λεηλασίες και βομβιστικές επιθέσεις. Η αστυνομία υπολειτουργεί, δεν υπάρχει απόλυτη ελευθερία μετακινήσεων, η παροχή νερού και ηλεκτρικού ρεύματος είναι ιδιαίτερα προβληματική, τα δικαιώματα των γυναικών είναι περιορισμένα και οι υπηρεσίες υγείας και παιδείας χαμηλού επιπέδου. Προβλήματα ανιθαγένειας έχουν προκύψει από πολίτες που είχαν απελαστεί στο Ιράν, μετά την αφαίρεση της ιρακινής ιθαγένειας και τώρα επιστρέφουν. Στη χώρα είναι διεσπαρμένες 10.000.000 νάρκες σε μη σημαδεμένες περιοχές, που προκαλούν αναρίθμητα ατυχήματα. Μετά την επέμβαση των συμμαχικών Δυνάμεων, οι εργαζόμενοι στη δημόσια βιομηχανία και την κυβέρνηση έμειναν άνεργοι και χωρίς επιδόματα ανεργίας, ενώ και οι μισθοί παραμένουν εξαιρετικά χαμηλοί. Παρόλα αυτά οι τιμές σε πολλά αγαθά συμπεριλαμβανομένων των τροφίμων και των φαρμάκων παραμένουν υψηλές. Το 70% του πληθυσμού, εκτιμάται ότι εξαρτάται από την ανθρωπιστική βοήθεια από το εξωτερικό. Μετά την πάροδο τριών σχεδόν εμπόλεμων και δύσκολων δεκαετιών, το Ιράκ πλέον απειλείται πλέον και από τη δράση του Ισλαμικού Κράτους, το οποίο όπως αναφέρθηκε έχει ως στόχο να δημιουργήσει ένα ισλαμικό κράτος σε μέρη της Μέσης Ανατολής συμπεριλαμβανομένου του Ιράκ. Μάχες διεξάγονται σε πολλές μεγάλες πόλεις, όπως η Μοσούλη και η Φαλούντζα, ενώ οι τζιχαντιστές στο πέρασμα τους προκαλούν μόνο πόνο και εγκλήματα.

Εικόνα 4-2. Εικόνα από την ιρακινή πόλη Φαλούτζα (www.protothema.gr)

Τον κώδωνα του κινδύνου προς την παγκόσμια κοινότητα, κρούει ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, σημειώνοντας πως κινδυνεύουν από ασπίδα πάνω από 60.000 άμαχοι, οι οποίοι έχουν παγιδευτεί μέσα στις υπό πολιορκία περιοχές (Κατσούρης, 2016).

4.2.3. Αφγανιστάν

Το Αφγανιστάν, επίσημα Ισλαμική Δημοκρατία του Αφγανιστάν είναι μία χώρα στην νότια κεντρική Ασία. Συνορεύει βόρεια με το Τουρκμενιστάν, Ουζμπεκιστάν και Τατζικιστάν, βορειοανατολικά με την αυτόνομη περιοχή Σινκιάνγκ Ουιγκούρ, της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, ανατολικά και νότια με το Πακιστάν και δυτικά με το Ιράν. Έχει έκταση περίπου 647.500 τ.χλμ. Είναι εξ ολοκλήρου μεσόγεια και ορεινή χώρα και απέχει από τη θάλασσα (Αραβικό Κόλπο) περί τα 360 χλμ. Ο πληθυσμός της χώρας είναι 27.657.145 κάτοικοι. Πρόεδρος της χώρας είναι ο Ασράφ Γκανί. Το ΑΕΠ της χώρας είναι 14,022 δισ. \$ και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι 812 \$. Στο Αφγανιστάν κατοικούν 50 περίπου εθνότητες, που καθεμιά έχει και τη δική της γλώσσα. Παρά τη μικρή βιομηχανία του το Αφγανιστάν είναι πλούσιο σε μεταλλεύματα. Στο υπέδαφος του Αφγανιστάν υπάρχουν πετρέλαιο, γαιάνθρακες, μεθάνιο, σίδηρος, μόλυβδος, θείο, ορυκτό αλάτι, χρυσός.

Μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 οι ΗΠΑ, η Βρετανία και συμμαχικές δυνάμεις ανέλαβαν στρατιωτική δράση και ανέτρεψαν το καθεστώς των Ταλιμπάν, που ίσχυε έως τότε. Το 2004 διενεργούνται εκλογές και πρόεδρος εκλέγεται ο Χαμίτ Καρζάι. Έκτοτε το κίνημα των Ταλιμπάν έχει ανασυγκροτηθεί και επιτίθεται στις ξένες στρατιωτικές δυνάμεις, αλλά και στην κυβέρνηση της χώρας. Μετά από δεκαετίες πολιτικής αστάθειας και πολεμικών επιχειρήσεων η ανθρωπιστική κρίση έχει λάβει ανεξέλεγκτες διαστάσεις. Εκατομμύρια Αφغانοί προσφυγές έχουν εγκαταλείψει τη χώρα και η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες έχει συστήσει ειδική επιχείρηση για να διαχειριστεί την κρίση (Afghanistan, 2016).

Όλο και περισσότεροι Αφγανοί επιδιώκουν να έρθουν στην Ευρώπη. Πολλοί εγκαταλείπουν την πατρίδα τους επειδή απειλείται η ίδια τους η ύπαρξη από τους αντάρτες Ταλιμπάν ή άλλους. Η ανέχεια δεν είναι βέβαια παντού η ίδια στη χώρα. Το πρόβλημα της φτώχειας είναι ωστόσο τόσο μεγάλο που ωθεί τους ανθρώπους στη μετανάστευση. Ανεξάρτητα από την εθνότητα στην οποία ανήκουν, οι περισσότεροι Αφγανοί δείχνουν αποφασισμένοι να γυρίσουν την πλάτη στην πατρίδα τους το συντομότερο. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) κατέγραψε μόνο πέρυσι 2,6 εκατομμύρια Αφγανούς πρόσφυγες (<http://www.unhcr.gr/>).¹²

4.2.4. Αφρική

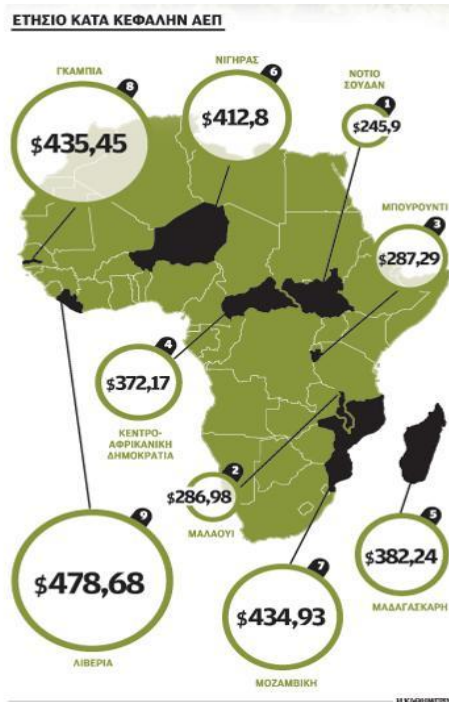

Η Αφρική είναι η τρίτη μεγαλύτερη ήπειρος του κόσμου σε έκταση και η δεύτερη σε πληθυσμό. Έχει 54 πλήρως αναγνωρισμένα, κυρίαρχα κράτη και έκταση περίπου 30,2 εκατομμύρια τ.χλμ. Σύμφωνα με την μέση εκτίμηση πληθυσμού των Ηνωμένων Εθνών για το 2017 ο πληθυσμός της εκτιμάται σε 1.246.500.000 κατοίκους περίπου το 16% του παγκόσμιου πληθυσμού και είναι ο νεότερος από όλες τις ηπείρους, με το 50% των αφρικανών να είναι 19 ετών ή νεότεροι. Η ήπειρος περιβάλλεται από τη Μεσόγειο Θάλασσα, τη Διώρυγα του Σουέζ, την Ερυθρά Θάλασσα, τον Ινδικό ωκεανό στα νοτιοανατολικά και τον. Η Αφρική, και ειδικά η Ανατολική Αφρική, είναι κατά γενική αποδοχή ο τόπος καταγωγής των ανθρώπων και του κλάδου των ανθρωποειδών, ενώ ο παλαιότερος *Homo sapiens* (σύγχρονος άνθρωπος) βρέθηκε στην Αιθιοπία και χρονολογείται στα 200.000 χρόνια πριν. Η Αφρική βρίσκεται εκατέρωθεν του ισημερινού και περιλαμβάνει πληθώρα κλιματικών περιοχών. Από γλωσσική και θρησκευτική άποψη, η Αφρική παρουσιάζει ολόκληρο μωσαϊκό. Η βασικότερη θρησκεία είναι η μουσουλμανική. Αυτό δε σημαίνει όμως ότι δεν υπάρχουν και άλλες, αρχίζοντας από τα διάφορα χριστιανικά δόγματα και φτάνοντας στις διάφορες ινδικές θρησκείες, χωρίς να παραλείψουμε να πούμε ότι υπάρχουν ακόμη και πολλές φυλές που είναι ειδωλολατρικές ή που έχουν διάφορα άλλα δόγματα.

¹² Ο Μάτιν Μπαρακί, ο οποίος διδάσκει Διεθνή Πολιτική στο Πανεπιστήμιο του Μάρμπουργκ δηλώνει στην γερμανική Deutsche Welle: «Πιστέψτε με. Δεν βρήκα κανένα που να βλέπει για τον εαυτό του μια προοπτική στο Αφγανιστάν. Ακόμα και υψηλόβαθμοι πολιτικοί και στρατιωτικοί εγκαταλείπουν τη χώρα. Όποιος έχει τα αναγκαία χρήματα φεύγει. Κυρίως νέοι άνθρωποι, οικογένειες ή ακόμα και ανήλικοι χωρίς συνοδεία».

Η Αφρική είναι βασικά γεωργική ήπειρος και η γεωργία αποτελεί τη βασική πηγή εσόδων για πολλές χώρες. Παρ' όλα αυτά η γεωργία εξακολουθεί να γίνεται στις πιο πολλές χώρες με εντελώς πρωτόγονο τρόπο. Από τον κανόνα αυτό ξεφεύγουν, σε μεγάλο βαθμό, μερικές από τις μεσογειακές χώρες, καθώς και οι χώρες της νότιας Αφρικής, που έχουν αναπτύξει σημαντικά μερικούς κλάδους της βιομηχανίας. Η γεωργία της Αφρικής παρουσιάζει μερικές ιδιομορφίες, που ήρθαν ως αποτέλεσμα της μακροχρόνιας κατοχής των εδαφών της από τους Ευρωπαίους αποικιοκράτες. Οι Ευρωπαίοι δεν ενδιαφέρθηκαν να αναπτύξουν τη γεωργία, δημιούργησαν τις λεγόμενες μονοκαλλιέργειες, που σημαίνει ότι σε εκατομμύρια στρέμματα καλλιεργούν μόνο ένα είδος φυτού. Οι μονοκαλλιέργειες αυτές έχουν ως αποτέλεσμα να μη μπορούν να αναπτυχθούν τα νέα Αφρικανικά κράτη με τον τρόπο και το ρυθμό που θα ήθελαν. Το γεγονός αυτό αποχτά ιδιαίτερη σημασία, αν σκεφτεί κανείς ότι σε πολλές αφρικανικές χώρες με τη γεωργία ασχολούνται πάνω από το 70% του πληθυσμού, ενώ σε μερικές χώρες το ποσοστό αυτό φτάνει και το 85%. Παράλληλα με τη γεωργία ελάχιστα αναπτυγμένη είναι και η κτηνοτροφία. Πρόκειται κυρίως για την πιο πρωτόγονη μορφή της νομαδικής κτηνοτροφίας. Το υπέδαφος της Αφρικής είναι πολύ πλούσιο και περιέχει όλων των ειδών τα μεταλλεύματα. Παράγονται σε μεγάλες ποσότητες μαγγάνιο, χαλκός, βωξίτης, μόλυβδος, ψευδάργυρος, βανάδιο, κασσίτερος, μαρμαρυγίας, γραφίτης, σίδηρος, τιτάνιο και αμιάντος. Στις βόρειες περιοχές της Αφρικής και συγκεκριμένα στις χώρες γύρω από τη Σαχάρα υπάρχουν τεράστια αποθέματα πετρελαίου. Στο νότο βγαίνει το 98% της παγκόσμιας παραγωγής διαμαντιών και το 77% της παγκόσμιας παραγωγής χρυσού. Από την άποψη αυτή κανονικά η αφρικανική ήπειρος θα έπρεπε να είναι η πιο πλούσια στον κόσμο. Παρ' όλο ότι η Αφρική έχει τα μεγαλύτερα αποθέματα από τα πιο πολύτιμα προϊόντα του υπεδάφους, είναι πάρα πολύ καθυστερημένη οικονομικά με μερικές ίσως εξαιρέσεις που παρουσιάζουν ορισμένες χώρες. Αλλά και αυτές οι εξαιρέσεις έρχονται να τονίσουν τη μεγάλη διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στις διάφορες χώρες (Αφρική, 2016).

Η εικόνα της Αφρικής συμπληρώνεται από φτώχεια, πολέμους, πολλές φορές εμφύλιους, δικτατορίες, διαφθορά, απουσία στοιχειωδών υποδομών, αναλφαβητισμό, ανεργία, υψηλό δημόσιο χρέος, πείνα και φτώχεια. Ας δούμε όμως την κατάσταση επί μέρους σε διάφορες χώρες στην Αφρική. Στην Αφρική βρίσκονται σήμερα οι εννιά φτωχότερες χώρες του κόσμου (Σπάθη, 2016).

Εικόνα 4-3. Απεικόνιση του ΑΕΠ χωρών της Αφρικής (www.kathimerini.gr)

Το νότιο Σουδάν έχει το χαμηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα στον κόσμο, μόλις 245,9 δολάρια. Είναι η φτωχότερη χώρα στον κόσμο εξηρητημένο καθ' ολοκληρίαν από το πετρέλαιο, που αποτελεί το 100% των εξαγωγών του και το 60% του ΑΕΠ του. Πέραν του πετρελαίου, η υπόλοιπη οικονομία του κράτους είναι συγκεντρωμένη σε χαμηλής παραγωγής αγροκτήματα και κτηνοτροφικές μονάδες. Έτσι, το 85% του πληθυσμού του δεν έχει μισθό, καθώς απασχολείται σε γεωργικές εργασίες. Οι εμφύλιες συγκρούσεις έχουν επιδεινώσει τις προοπτικές ανάπτυξης. Το ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε συνθήκες φτώχειας έχει επιδεινωθεί από το 44,7% το 2011 σε τουλάχιστον 58,5% το περασμένο έτος.

Το Μαλάουι είναι μία ακόμη αφρικανική χώρα που αναφέρεται στις αναλύσεις διεθνών οργανισμών ως συνεχώς απειλούμενη από τη διαφθορά, την κακοδιαχείριση των δημοσίων οικονομικών και την ανεπάρκεια ρυθμίσεων. Έχει παγιδευτεί, άλλωστε, σε ένα μεγάλο δημοσιονομικό έλλειμμα, που σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία υπερβαίνει το 5% του ΑΕΠ, ενώ παράλληλα αυξάνεται διαρκώς το κόστος εξυπηρέτησης του χρέους και ο πληθωρισμός καλπάζει με 23,8%. Τα τρία τέταρτα των κατοίκων της χώρας εξακολουθούν να ζουν κάτω από το διεθνές όριο της φτώχειας που ορίζεται στο 1,25 δολάρια την ημέρα, ενώ ένας στους δέκα πάσχει από AIDS διαμορφώνοντας το προσδόκιμο ζωής στα μόλις 47 έτη.

Το Μπουρούντι εξαρτάται σχεδόν ολοκληρωτικά από τον ασταθή αγροτικό του τομέα, στον οποίο απασχολείται τουλάχιστον το 80% του πληθυσμού του. Η πολιτική που εφαρμόζεται στη χώρα δεν διευκολύνει την ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα και ως εκ τούτου δεν δημιουργούνται θέσεις εργασίας ούτε προωθείται η βιώσιμη ανάπτυξη. Πλήττειται, όπως και οι περισσότερες αφρικανικές χώρες, από μόνιμα διαρθρωτικά προβλήματα, όπως η κακοδιαχείριση του δημοσίου χρήματος και η έλλειψη νομικού πλαισίου και ρυθμίσεων στην οικονομία. Το 2015 είχαν ξεσπάσει μεγάλες ταραχές στη χώρα και είχε σημειωθεί απόπειρα

πραξικοπήματος, ενώ οι εκλογές που τελικά έγιναν χαρακτηρίστηκαν από τους διεθνείς παρατηρητές ως προβληματικές για τον τρόπο διεξαγωγής τους.

Η Κεντροαφρικανική Δημοκρατία έχει από τους φτωχότερους πληθυσμούς στον κόσμο, με ένα από τα υψηλότερα ποσοστά φτώχειας, καθώς ανέρχεται στο 62% του πληθυσμού. Ωστόσο, η Κεντροαφρικανική Δημοκρατία έχει ένα υπέδαφος πλούσιο σε διαμάντια, πετρέλαιο και ουράνιο και γενικώς άφθονες πλουτοπαραγωγικές πηγές, που όμως παραμένουν σε μεγάλο βαθμό ανεκμετάλλευτες. Προ τριών ετών βρέθηκε στη δίνη εμφυλίου πολέμου, όταν μουσουλμάνοι αντάρτες κατέλαβαν την εξουσία με πραξικόπημα, σε μια χώρα στην οποία πλειοψηφεί ο χριστιανικός πληθυσμός. Το αποτέλεσμα ήταν μια συρρίκνωση της οικονομίας της κατά 19,8%. Τα φορολογικά έσοδα του κράτους καλύπτουν λιγότερο από το 10% του ΑΕΠ, με αποτέλεσμα να μην μπορεί η χώρα να χρηματοδοτήσει βασικές δημόσιες υπηρεσίες.

Η Λιβερία γνωρίζει τη σταθερότητα και τη δημοκρατία. Έχει, ωστόσο, πληγεί από τις δύο επιδημίες του ιού Εμπολα, καθώς και τη ραγδαία πτώση των τιμών των εμπορευμάτων. Ο συνδυασμός των δύο αρνητικών εξελίξεων οδήγησε την οικονομία της σε επιβράδυνση. Αναπόφευκτο συνεπακόλουθο ήταν η κατάρρευση πολλών επιχειρήσεων, μεταξύ των οποίων μια σειρά ορυχείων και η απώλεια πολλών θέσεων εργασίας, καθώς και η μείωση των φορολογικών εσόδων. Παράλληλα, η οικονομία έχει πληγεί από την αβεβαιότητα που περιβάλλει την πλήρη μετάβαση της εξουσίας στη νέα κυβέρνηση από τη διεθνή ειρηνευτική δύναμη.

Όπως διαφαίνεται λοιπόν η γενική κατάσταση στις χώρες της Αφρικής είναι αποκαρδιωτική. Η φτώχεια σε συνάρτηση με τις επιδημίες ασθενειών, τις λειψές ή και ανύπαρκτες κρατικές δομές και το ιδιαίτερο κλίμα, μετατρέπονται σε έντονη επισιτιστική κρίση του πληθυσμού, οδηγώντας σε μία σοβαρή ανθρωπιστική κρίση. Η δύσκολη πρόσβαση του πληθυσμού σε καθαρό νερό, σε υγειονομική και φαρμακευτική περίθαλψη επιδεινώνει την κατάσταση. Τα άμεσα θύματα της κρίσης είναι οι πιο αδύναμες ομάδες της κοινωνίας, δηλαδή τα παιδιά, οι ασθενείς και οι μεγαλύτεροι σε ηλικία. Σύμφωνα με τις στατιστικές της UNICEF/CDC, τα παιδιά που δεν έχουν δεχθεί κανέναν εμβολιασμό ανέρχονται στο ποσοστό 45-48%, ποσοστό ιδιαίτερα υψηλό που εξηγεί κατά ένα μέρος την αυξημένη θνησιμότητα των παιδιών. Τα υποσιτισμένα παιδιά ζυγίζουν 80% λιγότερο από το φυσιολογικό βάρος των παιδιών της ηλικίας τους, υποφέρουν από καθυστερημένη ανάπτυξη και η ευάλωτη υγεία τους τα καθιστά πιο επιρρεπή σε λοιμώδεις νόσους όπως ελονοσία, μηνιγγίτιδα και πνευμονίες.

Πίνακας 4-1. Στοιχεία χωρών προέλευσης μεταναστών (www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2004rank.html)

ΧΩΡΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (2016)	ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΕΠ (2015)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ (2016)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΤΩΧΕΙΑΣ (2016)	ΠΡΟΣΔΟΚΙΜΟ ΖΩΗΣ (ΕΤΗ) (2016)
ΣΥΡΙΑ	18.564.000	ΕΜΦΥΛΙΟΣ	2.806 \$	54%	54%	74,7
ΙΡΑΚ	37.883.543	ΑΝΑΤΑΡΑΧΕΣ	4.629,08 \$	55%	70%	74,8
ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ	27.657.145	ΑΝΑΤΑΡΑΧΕΣ	812 \$	-	45%	50,8
ΣΟΥΔΑΝ	38.435.252	ΕΜΦΥΛΙΟΣ	245,9 \$	-	58,5%	63,7
ΜΑΛΔΟΥΙ	17.220.112	ΕΜΦΥΛΙΟΣ	287,3 \$	-	75%	47
ΜΠΟΥΡΟΥΝΤΙ	10.400.938	ΑΝΑΤΑΡΑΧΕΣ	-	-	80%	60
ΚΕΝΤΡΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	5.099.000	ΕΜΦΥΛΙΟΣ	372,1 \$	-	62%	51,8
ΛΙΒΕΡΙΑ	4.730.000	ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ	479 \$	85%	60%	58,8

Εικόνα 4-4. Υποσιτισμένα παιδιά στην Αφρική (UNICEF)

4.3. Η Τουρκία

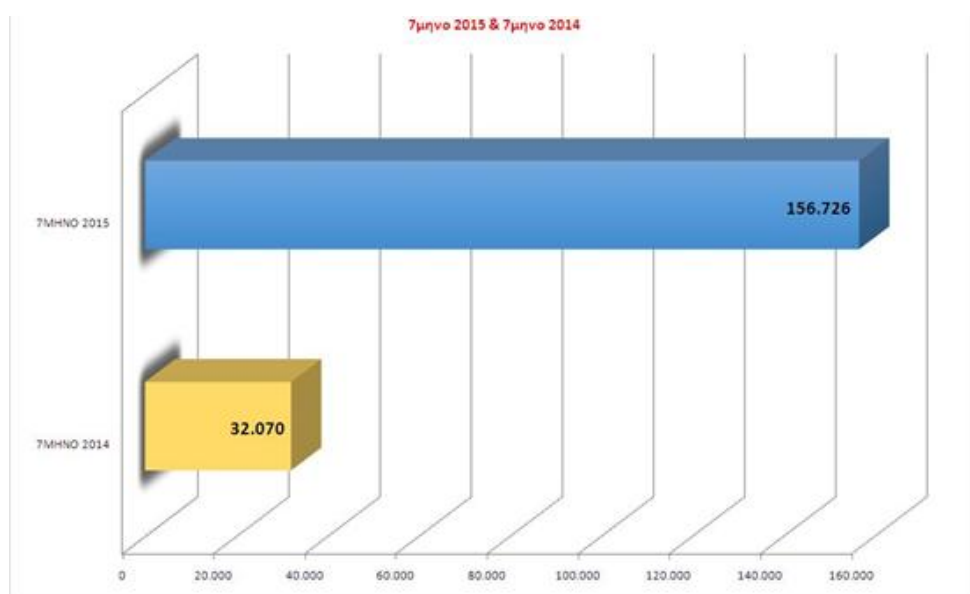

Η Τουρκία θεωρείται αναπτυσσόμενη χώρα και βρίσκεται κατά βάση στη νοτιοδυτική Ασία, με ένα μικρό τμήμα της επικράτειάς της (3%) στη νοτιοανατολική Ευρώπη. Η χώρα βρίσκεται ανάμεσα στον Εύξεινο Πόντο και τη Μεσόγειο Θάλασσα και συνορεύει με οκτώ χώρες. Η Θάλασσα του Μαρμαρά, ο Βόσπορος και ο Ελλήσποντος (που συναποτελούν τα Τουρκικά Στενά) οριοθετούν το σύνορο μεταξύ Θράκης και Μικράς Ασίας, ενώ επίσης χωρίζουν την Ευρώπη από την Ασία. Η θέση της Τουρκίας στο σταυροδρόμι Ευρώπης και Ασίας την καθιστούν χώρα σημαντικής γεωστρατηγικής σημασίας.

Η Τουρκία διαθέτει συνταγματική δημοκρατία και ποικιλόμορφη πολιτιστική κληρονομιά. Επίσημη γλώσσα της χώρας είναι η τουρκική, που μιλιέται ως μητρική γλώσσα από το 85% περίπου του πληθυσμού. Οι Τούρκοι αποτελούν το 70 - 75% του πληθυσμού και η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού είναι Μουσουλμανική. Οι μειονότητες περιλαμβάνουν κυρίως Κούρδους (18%). Η Τουρκία είναι μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης, του NATO (οι ένοπλες δυνάμεις της κατατάσσονται στην θέση Νο8 παγκοσμίως), του ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) και του G-20 των μεγαλύτερων οικονομιών. Η Τουρκία έχει το 17ο μεγαλύτερο ονομαστικό ΑΕΠ παγκοσμίως. Η Τουρκία ξεκίνησε διαπραγματεύσεις για πλήρη ένταξη με την Ευρωπαϊκή Ένωση το 2005, όντας συνδεδεμένο μέλος με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα από το 1963 και έχοντας προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Τελωνιακή Ένωση το 1995. Οι αυξανόμενες διπλωματικές και οικονομικές πρωτοβουλίες της Τουρκίας έχουν οδηγήσει στην αναγνώρισή της ως περιφερειακής δύναμης (Τουρκία, 2017).

Τα διάφορα πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά γεγονότα από το 1980 και μετά, όπως η κρίση στη Μέση Ανατολή, η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, και η αύξηση των οικονομικών προβλημάτων στην Ασία και την Αφρική, συνέβαλαν στην αύξηση της μετανάστευσης προς την Τουρκία. Λόγω της γεωγραφικής της θέσης και της αναπτυσσόμενης οικονομίας της, η Τουρκία έγινε ελκυστική για υποψήφιους μετανάστες από τις γειτονικές χώρες, οπότε και ο κρατικός μηχανισμός βρέθηκε αντιμέτωπος με διάφορες μορφές μετανάστευσης, που περιλαμβάνουν τόσο νόμιμα μετακινούμενα άτομα και αιτούντες άσυλο, όσο και μεγάλο αριθμό προσφύγων και παράνομων μεταναστών.

Μετά και το κίνημα της “Αραβικής Άνοιξης”, όπως έχει αναφερθεί, και της δράσης του ISIS στις περιοχές νότια της Τουρκίας, προκλήθηκε μια σημαντική μετακίνηση αραβόφωνων κυρίως προσφύγων προς την τουρκική επικράτεια. Για αυτούς τους ανθρώπους, υιοθετήθηκε μια πολιτική προσωρινής προστασίας σε καταυλισμούς της επαρχίας Hatay, οπότε η Τουρκία έγινε μια χώρα διέλευσης προσφύγων και μεταναστών, προερχόμενων κυρίως από την ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής και της νότιας Ασίας. Στη συντριπτική τους πλειοψηφία οι άνθρωποι αυτοί δεν ενδιαφέρονται να διαμείνουν στο εσωτερικό της Τουρκίας, αλλά κατευθύνονται προς την Ελλάδα και τη Βουλγαρία με τελικό προορισμό τις χώρες της Ε.Ε., ακολουθώντας την λεγόμενη «Βαλκανική Οδό».

Εικόνα 4-5. Αύξηση μεταναστευτικών ροών προς την Ευρώπη (<http://www.protothema.gr>)

Αποτέλεσμα των ανωτέρω είναι άγνωστος αριθμός Αράβων και πολιτών τρίτων χωρών να επιχειρεί την είσοδο προς τον ευρωπαϊκό Νότο, στον οποίο βρίσκονται οι τρεις κύριες μεταναστευτικές πύλες (Ελλάδα, Ιταλία και Ισπανία). Η αύξηση του αριθμού των παράνομων μεταναστών στην Τουρκία, εκτός ότι διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην πρόκληση αλλαγών στην εν γένει πολιτική μετανάστευσης της Τουρκίας, ανέβασε το θέμα πολύ ψηλά στην πολιτική ατζέντα των σχέσεων Ε.Ε.-Τουρκίας, στη συνιστώσα της καλύτερης διαχείρισης της

μετανάστευσης (Vukašinić, 2011). Η δράση του ISIS εξελίσσεται και κοντά στα σύνορα της Τουρκίας, όπως φαίνεται και στον παρακάτω χάρτη.

Εικόνα 4-6. Οι εμπόλεμες ζώνες που έχουν δημιουργηθεί λόγω της εξάπλωσης του Ισλαμικού Κράτους (BBC)

Παρόλα αυτά, αν και τα διεθνή μέσα παρουσιάζουν ομιχλώδες το τοπίο όσον αφορά τις σχέσεις Τουρκίας και ISIS, η οργάνωση έχει δράσει και στην ενδοχώρα της Τουρκίας, αφού υπήρξαν τρομοκρατικά χτυπήματα, την ευθύνη των οποίων έχει αναλάβει. Τον Ιούλιο του 2015 ένα τέτοιο χτύπημα στην κουρδική πόλη Σουρούτς στα σύνορα με τη Συρία, προκάλεσε εθνικό σοκ, καθώς άφησε πίσω του 32 νεκρούς και περισσότερους από 100 τραυματίες. Η πλειονότητα των θυμάτων ήταν νέοι άνθρωποι, ηλικίας 18-28 ετών. Τη δραματική αυτή εξέλιξη ακολούθησε η δολοφονία Τούρκου στρατιώτη από δυνάμεις του «Ισλαμικού Κράτους», σε άλλο σημείο της τουρκοσυριακής μεθορίου. Υπό την πίεση αυτών των προκλητικών ενεργειών των τζιχαντιστών, αλλά και των Αμερικανών συμμάχων τους, οι Τούρκοι αναγκάστηκαν να προχωρήσουν σε μια ριζική αλλαγή πολιτικής, κηρύσσοντας, με μεγάλη καθυστέρηση, τον πόλεμο στο «Ισλαμικό Κράτος». Σε δεύτερο χρόνο, η τουρκική κυβέρνηση επικύρωσε συμφωνία, που επιτρέπει στους Αμερικανούς να χρησιμοποιήσουν τη βάση του Ιντσιρλίκ για βομβαρδισμούς εναντίον των τζιχαντιστών, ενώ η ίδια η τουρκική πολεμική αεροπορία βομβάρδισε θέσεις του «Ισλαμικού Κράτους», με τον Νταβούτογλου να δηλώνει, ότι η συμφωνία με τους Αμερικανούς προβλέπει επίσης τη δημιουργία ουδέτερης ζώνης, εντός συριακού εδάφους, προκειμένου να θωρακιστούν τα τουρκικά σύνορα έναντι της διείσδυσης τζιχαντιστών (Σαλούρου, 2015).

Συνοψίζοντας η Τουρκία παρουσιάζει τις εξής συνιστώσες:

- Είναι μια χώρα με οικονομία αναπτυσσόμενη και με ισχυρή στρατιωτική δύναμη.
- Αποσκοπεί σε μια ευρωπαϊκή πορεία.
- Είναι η χώρα βατήρας τεράστιου αριθμού προσφύγων και μεταναστών, οι οποίοι έχουν σκοπό να κινηθούν προς την Ευρώπη και να αιτήσουν εκεί άσυλο.

- Έχει εμπλακεί στον πόλεμο της Συρίας σε συνεργασία με τις ΗΠΑ και δηλώνει ότι θα αγωνιστεί, ώστε να αποφευχθεί η διείσδυση μελών του ISIS προς αυτήν και σε συνέχεια βέβαια προς την Τουρκία.

4.4. Οι μουσουλμανικές κοινότητες στην Ευρώπη

Καθώς καθημερινά προκύπτουν αντιμουσουλμανικές διαμαρτυρίες στην Ευρώπη, ειδικά μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις που συνέβησαν σε διάφορες ευρωπαϊκές πόλεις τα τελευταία έτη, είναι χρήσιμο να αναφερθούν ορισμένα στοιχεία, που αφορούν τις μουσουλμανικές κοινότητες. Σύμφωνα με έρευνες, εκτιμάται ότι στην Ευρώπη ζουν περίπου 19 εκατομμύρια μουσουλμάνοι, ένας αριθμός που αντιστοιχεί στο 6% του συνολικού πληθυσμού της ηπείρου.

Αναλυτικότερα στη Γερμανία υπάρχουν περίπου 4 εκατομμύρια μουσουλμάνοι, οι οποίοι αποτελούν περίπου το 5% του συνολικού πληθυσμού. Το Ισλάμ στη Βρετανία είναι η δεύτερη θρησκεία αναλογικά με τον αριθμό των πιστών του. Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 στο Ηνωμένο Βασίλειο διαβιούν 2,7 εκατομμύρια μουσουλμάνοι, οι οποίοι αποτελούν το 4,8% του συνολικού πληθυσμού. Μεταξύ των πέντε κρατών όπου ζουν οι περισσότεροι μουσουλμάνοι της Δυτικής Ευρώπης, είναι και η Ιταλία, στην οποία ζουν 1,5 εκατομμύριο ή 2,5% του πληθυσμού και η Ισπανία, στην οποία ζουν 1 εκατομμύριο ή 2,2% του πληθυσμού. Στην Ολλανδία ο αριθμός των μουσουλμάνων εκτιμάται σε περίπου 1 εκατομμύριο. Σήμερα, το Ισλάμ και σε αυτή τη χώρα είναι η δεύτερη θρησκεία με βάση τον αριθμό των πιστών της. Αν εξαιρεθούν οι Χριστιανοί, τότε ο αριθμός των μουσουλμάνων είναι ίσος με τον αριθμό των πιστών όλων των υπολοίπων θρησκειών μαζί. Στη Νορβηγία υπάρχουν περίπου 150.000 μουσουλμάνοι. Οι μισοί από αυτούς είναι πολίτες του Όσλο. Κατά τα τελευταία χρόνια, ο αριθμός των μουσουλμάνων σε αυτή τη σκανδιναβική χώρα έχει αυξηθεί κατά 10%. Τελικά μπορεί να αναρωτηθεί κανείς αν η Ευρώπη εξισλαμίζεται αργά και σταθερά.

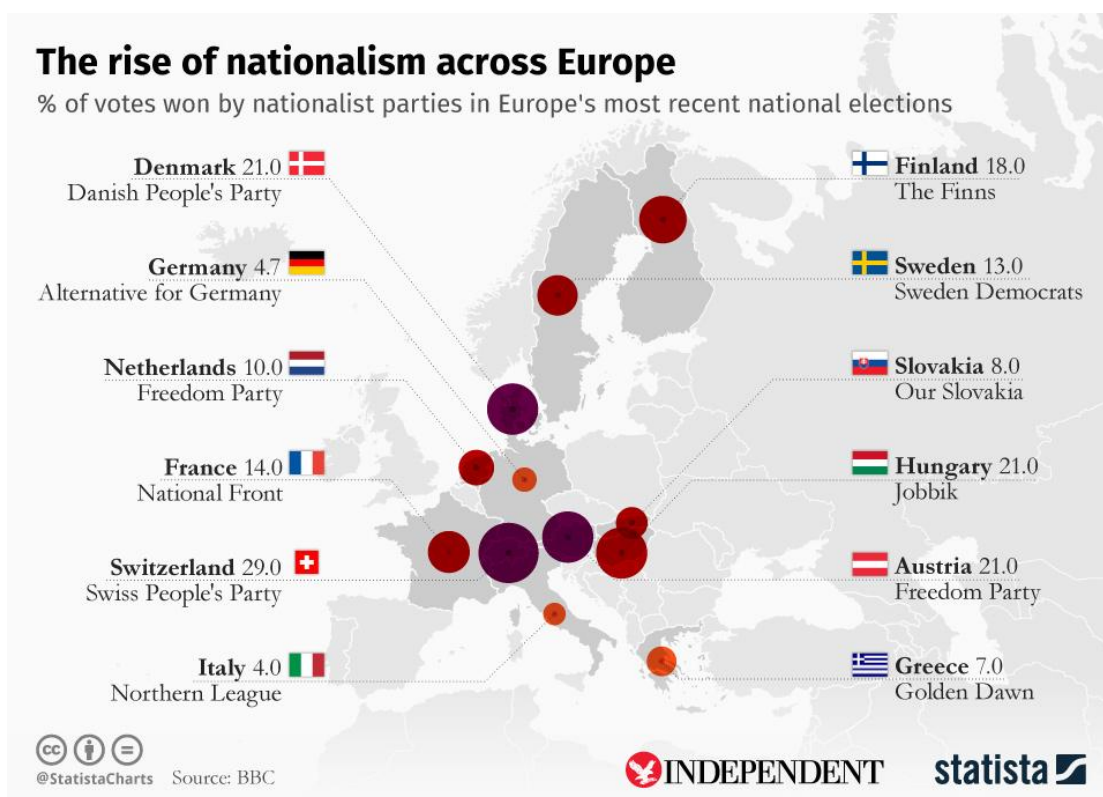
Επίσης είναι λογικό να αναρωτούνται οι Ευρωπαίοι κατά πόσο οι μουσουλμάνοι έποικοι σχετίζονται με την τρομοκρατία και αν όλοι αυτοί οι άνθρωποι είναι επικίνδυνοι για την υπόλοιπη κοινωνία. Οι μουσουλμάνοι της Ευρώπης υποστηρίζουν ότι οι διδαχές του Ισλάμ δεν δικαιολογούν την τρομοκρατία, καθώς η θρησκεία τους προωθεί τη δικαιοσύνη και την ειρήνη. Οι περισσότεροι μουσουλμάνοι αισθάνονται εξίσου απειλημένοι όσο και όλοι οι άλλοι άνθρωποι από αυτούς τους βίαιους τρομοκράτες εξτρεμιστές, οι οποίοι ισχυρίζονται ότι δρουν στο όνομα του Ισλάμ. Πολλοί μουσουλμάνοι έχουν επίσης πέσει θύματα τρομοκρατικών ενεργειών και δεν χάνουν καμιά προστασία λόγω της θρησκείας τους.

Οι διάφορες τρομοκρατικές επιθέσεις στις ευρωπαϊκές πόλεις συνέβησαν μέσα σε ένα κλίμα αυξανόμενης ισλαμοφοβίας στην Ευρώπη. Οι ισλαμοφοβικές επιθέσεις στη Ευρώπη έχουν αυξηθεί κατά πολύ, όπως οι αντιμουσουλμανικές διαδηλώσεις και κάποιες επιθέσεις σε τεμένη. Οι διακρίσεις, η ισλαμοφοβία και ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι παράγοντες που οδηγούν τους νεαρούς μουσουλμάνους, μεταξύ άλλων, να νιώθουν αποκλεισμένοι και υποδεέστεροι στην Ευρώπη, με αποτέλεσμα να γίνονται εύκολα θύματα ακραίων ιδεολογιών. Η προπαγάνδα διαδίδεται ευρέως μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ενώ παρατηρείται και

μια ανησυχητική αύξηση των νέων Ευρωπαίων μουσουλμάνων που φεύγουν για να ενταχθούν σε οργανώσεις τζιχαντιστών (<http://www.enar-eu.org>).

4.5. Η άνοδος των ακροδεξιών κομμάτων στην Ευρώπη

Η σταδιακή αναγέννηση του ακραίου εθνικισμού και η έκφρασή του μέσα από πολιτικούς φορείς είναι ένα πρωτοφανές γεγονός και αφορά πολλές χώρες στην κεντρική Ευρώπη, χώρες που υπήρξαν πρότυπα για τα κοινωνικά μοντέλα που έχουν υιοθετήσει. Η δε προσφυγική κρίση σε συνδυασμό με την οικονομία καχεξία, την αύξηση της ανεργίας, τις περικοπές στο κράτος πρόνοιας και την απορρύθμιση στην αγορά εργασίας αποτελούν διαρκή όπλα στη φαρέτρα επιχειρημάτων της ρητορικής των εθνικιστικών κομμάτων της Ευρώπης.

Εικόνα 4-7. Χάρτης ακροδεξιών κομμάτων στην Ευρώπη (2016) (www.huffingtonpost.gr)

Τα ακροδεξιά κόμματα επιχειρούν ένα συστηματικό λίφτινγκ στο προφίλ τους προκειμένου να προσελκύσουν ψηφοφόρους και να εκμεταλλευτούν την οικονομική κρίση, το κύμα των προσφύγων και τις τρομοκρατικές επιθέσεις του ISIS. Προσπαθούν να εμφανιστούν με αντισυστημικό προφίλ, να υιοθετήσουν αιτήματα της Αριστεράς, να επικεντρώσουν στην Ισλαμοφοβία και σε πολιτικές εναντίον των προσφύγων, να χτίσουν πάνω στον λαϊκισμό, ενώ δίνουν έμφαση και στην έξοδο από το ευρώ ή την Ε.Ε.

Χαρακτηριστικά ο σύμβουλος εξωτερικής πολιτικής της Μ. Λεπέν, Aymeric Chauprade, αντιπρόσωπος του Εθνικού Μετώπου στο Ευρωκοινοβούλιο έχει δηλώσει σε λογαριασμό του

σε Μέσο Κοινωνικής Δικτύωσης τα εξής: *«Αλλάζουμε την ταυτότητά μας, αργά αλλά σταθερά. Πρέπει να καθαρίσουμε την ιστορία μας και την φήμη μας και να πείσουμε τον κόσμο ότι είμαστε ένα πατριωτικό κόμμα, με οπαδούς από την Αριστερά και την Δεξιά»*

Η κρίση στην Ε.Ε. φαίνεται πως αποτέλεσε άλλο ένα βήμα στην κανονικοποίηση της ακροδεξιάς, της οποίας το κοινωνικό προφίλ θυμίζει πια περισσότερο μετριοπαθή κόμματα και όχι έκφραση ακραίων ή ριζοσπαστικών περιθωριοποιημένων ομάδων.

Κεφάλαιο 5.

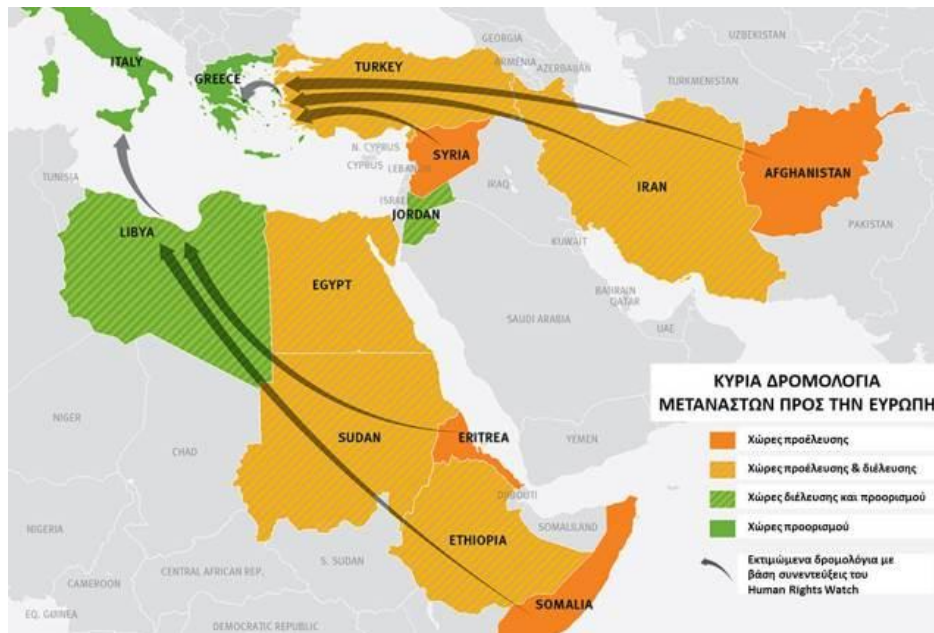
Το διαπραγματευτικό περιβάλλον Ε.Ε.-Τουρκίας για το μεταναστευτικό φαινόμενο

5.1. Μία σύντομη συνολική αναφορά στις χώρες προέλευσης

Όπως αναφέραμε και στα προηγούμενα κεφάλαια, στο σύνολο τους οι χώρες προέλευσης των μεταναστευτικών ροών παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά. Τα χαρακτηριστικά αυτά βέβαια ανήκουν στην παλέτα των παραγόντων, που μόνο αρνητικά μπορούν να επιδράσουν στην καθημερινή διαβίωση των πολιτών τους. Είδαμε την οικονομική κατάπτωση που παρουσιάζουν, η οποία φυσικά επιφέρει το μαρασμό των πολιτών. Αναφερθήκαμε στην κοινωνική και πολιτική αστάθεια και την εν δυνάμει ανομία που επικρατούν, οι οποίες οδηγούν τους πολίτες στο αίσθημα της ανασφάλειας. Παρουσιάσαμε την ανισότητα, την ανυπαρξία δομών και την υποβάθμιση της ανθρώπινης ζωής και της αξιοπρέπειας. Το γεγονός πως αυτές οι χώρες υποφέρουν από τη διογκούμενη αύξηση του πληθυσμού, τη συρρίκνωση των φυσικών πόρων και το υψηλό επίπεδο πολιτικής αστάθειας, οδηγεί σε σημαντική αύξηση του ρυθμού της μετανάστευσης από αυτές τις περιοχές.

5.2. Setting the agenda starting points

Το φθινόπωρο του 2015, η ευρωπαϊκή ήπειρος βρίσκεται στο μέσον της μεγαλύτερης μεταναστευτικής κρίσης στην περιοχή της από το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Παρατηρείται αύξηση του αριθμού των μεταναστών και των προσφύγων που αιτούνται άσυλο και που προέρχονται από τη Μέση Ανατολή, την Αφρική και την Κεντρική Ασία. Τα κύματα των μεταναστών από την Ασία και την Αφρική, που καταφθάνουν στην ευρωπαϊκή ήπειρο μέσω της Ελλάδας και της Ιταλίας, αποτελούν πλέον ένα σοβαρότατο πρόβλημα, μια βαθιά κρίση, που σε κάποιες περιπτώσεις δείχνει να μην είναι διαχειρίσιμη. Η σοβαρότητα του προβλήματος διαφαίνεται από τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου μέχρι τη βόρεια Ευρώπη. Στην αρχή οι βόρειες ευρωπαϊκές χώρες παρακολουθούν το πρόβλημα χωρίς να φαίνονται πρόθυμες να συμβάλουν στην εξεύρεση λύσης, ώσπου το πρόβλημα έφτασε και στην «πόρτα» τους, διότι «όλα φαίνονται όμορφα όταν τα κοιτάζει κανείς από μακριά» όπως έγραφε ο Ρωμαίος Τάκιτος τον 1ο μ.Χ. αιώνα. Η κυβέρνηση της Γερμανίας ανακοινώνει, ότι περίπου 800.000 άτομα αναμένεται να ζητήσουν άσυλο στη Γερμανία εντός του 2015 και ότι θα χρειαστούν χρόνια μέχρι να τελειώσει αυτή η μαζική μετανάστευση. Από την πλευρά της η Ε.Ε. αναφέρει ότι 107.500 παράνομοι μετανάστες έχουν περάσει στην Ευρώπη μόνο μέσα στον Ιούλιο του 2015. Η λήψη άμεσων και αποτελεσματικών μέτρων είναι επιβεβλημένη, διότι αν η μετανάστευση αφεθεί ανεξέλεγκτη, ο ευρωπαϊκός χώρος κινδυνεύει να είναι εντελώς διαφορετικός τα επόμενα χρόνια.

Εικόνα 5-1. Χάρτης με κύρια δρομολόγια των μεταναστών προς την Ε.Ε. (Άμυνα και Διπλωματία τ. Οκτ. 2015)

Ένας συνεχώς αυξανόμενος αριθμός μεταναστών και προσφύγων από τη Μέση Ανατολή, την Αφρική και την Κεντρική Ασία έχουν διασχίσει τη Μεσόγειο, διακινδυνεύοντας τη ζωή τους, προκειμένου να φθάσουν στην Ιταλία και την Ελλάδα, με την ελπίδα να ταξιδέψουν προς τις πλουσιότερες χώρες της Βόρειας Ευρώπης, κυρίως τη Γερμανία. Μόνο στη διάρκεια του 2015, σχεδόν 250.000 μετανάστες έχουν κάνει το επικίνδυνο πέρασμα της Μεσογείου, με τουλάχιστον 2.600 από αυτούς να έχουν χάσει τη ζωή τους σε αυτό το ταξίδι. Η Ευρώπη θα βρεθεί ενώπιον της ορμής αυτού του κύματος μετανάστευσης, λόγω και της εγγύτητάς της στις πλέον τρωτές περιοχές παγκοσμίως, αυτές της Μέσης Ανατολής, της Αφρικής και της Κεντρικής Ασίας. Οι απόψεις των πολιτικών της Ε.Ε. διαφέρουν όσο αφορά τη διαχείριση της εν λόγω κρίσης. Επομένως, είναι ζωτικής σημασίας να δημιουργηθούν, το συντομότερο, οι απαραίτητοι μηχανισμοί για την αποτελεσματική διαχείριση του προβλήματος. Αυτό σημαίνει ότι τα συστήματα μετανάστευσης και ασύλου, που μέχρι τώρα λειτουργούν, θα πρέπει να ενισχυθούν και να διευρυνθούν ώστε να έχουν τη δυνατότητα να ανταποκριθούν στις νέες συνθήκες (Παρίσης, 2015).

Η κρίση αυτή προκαλεί περισσότερα προβλήματα σε εκείνες τις χώρες όπου οι μετανάστες φθάνουν πρώτα στα ευρωπαϊκά σύνορα (Ελλάδα, Ιταλία και Ουγγαρία), ενώ οι περισσότεροι μετανάστες θα επιδιώξουν να κατευθυνθούν προς τη βόρεια και τη δυτική Ευρώπη, καθώς πολλές νότιες και ανατολικές ευρωπαϊκές χώρες βρίσκονται στη δίνη μιας οικονομικής κρίσης. Οι χώρες αυτές αγωνίζονται να αντιμετωπίσουν τον συνεχώς αυξανόμενο αριθμό των μεταναστών στο έδαφός τους, ενώ η υπόλοιπη Ευρώπη αγωνίζεται να καταλήξει σε ένα σχέδιο για την αντιμετώπιση αυτής της κρίσης. Οι μετανάστες φαντάζουν σαν μια ευκαιρία να αυξηθεί το εργατικό δυναμικό της Ε.Ε., ωστόσο, εάν οι ροές συνεχίσουν να είναι ανεξέλεγκτες, οι συνέπειες για τις ευρωπαϊκές κοινωνίες θα είναι πράγματι πολύ βαθιές. Η

δυσαρέσκεια μεταξύ των αυτοχθόνων πληθυσμών θα αυξηθεί και η κοινωνική συνοχή θα δοκιμασθεί οδηγώντας σε βαθιές πολιτικές επιπτώσεις. Οι περισσότεροι από τους μετανάστες που εισέρχονται στην Ευρώπη έχουν επίσης διαφορετικές πολιτιστικές και θρησκευτικές καταβολές από ό,τι το μεγαλύτερο μέρος των πληθυσμών των χωρών στις οποίες μεταβαίνουν. Αυτό συντελεί σε σημαντικά αντιμεταναστευτικά αισθήματα, που οδηγούν στην αύξηση της υποστήριξης προς ακροδεξιά κόμματα σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες. Αυτό είναι μια παράμετρος του προβλήματος που απειλεί να σπείρει βαθιές διαιρέσεις εντός της Ευρώπης. Υπάρχει μεγάλη πιθανότητα επίσης, τρομοκρατικές ομάδες να χρησιμοποιούν αυτά τα κύματα των μεταναστών για την διείσδυση μελών τους, με στόχο να πραγματοποιήσουν επιθέσεις εναντίον ευρωπαϊκών στόχων, καθόσον είναι προφανές πως είναι πολύ δύσκολο έως αδύνατο για τις υπηρεσίες ασφαλείας των ευρωπαϊκών χωρών να προβούν σε πλήρη και αποτελεσματικό έλεγχο των μεταναστών ώστε να εντοπίσουν εκείνους που αποτελούν μέλη τρομοκρατικών οργανώσεων.

Από το καλοκαίρι του 2015, καταφθάνουν στα σύνορα της Ελλάδας με την ΠΓΔΜ, στην περιοχή της Ειδομένης, χιλιάδες πρόσφυγες προερχόμενοι από την Τουρκία μέσω της Θράκης και των ελληνικών νησιών.¹³ Τον Οκτώβριο του 2015, οι αρχές της ΠΓΔΜ αποφασίζουν να κλείσουν τα σύνορα της και να διέρχονται από την ουδέτερη ζώνη μόνο Σύριοι, Ιρακινοί και Αφγανοί. Ως αποτέλεσμα 5.000 περίπου πρόσφυγες εγκλωβίζονται στον ελληνικό χώρο. Οι μετανάστες διανυκτερεύουν σε αντίσκηνα και έρχονται αντιμέτωποι με το τσουχτερό κρύο, ιδιαίτερα τις νυχτερινές ώρες, περιμένοντας να αλλάξει κάτι στην υπάρχουσα κατάσταση. Η κατάσταση προκαλεί εντάσεις. Οι πρόσφυγες φωνάζουν συνθήματα διαμαρτυρίας, έχουν υψώσει πανό ζητώντας να αρθεί η απαγόρευση και καταλαμβάνουν τις σιδηροδρομικές γραμμές. Στην περιοχή σπεύδουν ΜΚΟ για να παράσχουν κάθε δυνατή βοήθεια, ο κρατικός μηχανισμός δείχνει ανέτοιμος να διαχειριστεί την κατάσταση, ενώ οι κάτοικοι της περιοχής δηλώνουν αγανακτισμένοι.

Το χειμώνα του 2015 η κρίση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών συνεχίζει να εξελίσσεται. Σχεδόν 800.000 πρόσφυγες και μετανάστες εισήλθαν στην Ελλάδα το ενδεκάμηνο του 2015, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας και της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ. Οι αφίξεις έχουν αυξηθεί πάνω από δέκα φορές σε σχέση με το 2014. Την ίδια ώρα, το ευρωπαϊκό πρόγραμμα μετεγκατάστασης προσφύγων από την Ελλάδα προχωρά με αργούς

¹³ Οι μετανάστες και πρόσφυγες όπως υποστηρίζει ο Δημοσθένης Λέντζης, λέκτορας της Νομικής Σχολής του ΑΠΘ, δεν επιλέγουν να περάσουν από την Τουρκία στη Βουλγαρία γιατί τα σύνορα είναι χερσαία και ο έλεγχος του μεγαλύτερος. Είναι πιο ασφαλές γι' αυτός να περάσουν από την Τουρκία την Ελλάδα και από εκεί στα Σκόπια. Όπως εξηγεί επιλέγουν αυτή τη διαδρομή καθώς για να φτάσουν στα Σκόπια, καθώς θα διανύσουν λιγότερα χιλιόμετρα από ότι για να φτάσουν σε περιοχές ελληνικές που συνορεύουν με την Αλβανία. Για τον επίσης ακαδημαϊκό και διεθνολόγο Βενιαμίν Καρακωστανόγλου, η επιλογή της προώθησης στην κεντρική Ευρώπη μέσω Σκοπίων έγινε λόγω εδάφους και χιλιομετρικών αποστάσεων. Οι περιοχές που συνορεύουν με την Αλβανία είναι ορεινές και κατ' επέκταση πιο δύσκολο να περπατηθούν σε σχέση με την πεδιάδα της Κεντρικής Μακεδονίας.

ρυθμούς, με μετακίνηση μόλις 82 προσφύγων, ενώ μέχρι τώρα και παρά τις ευρωπαϊκές αποφάσεις, μόνο 13 κράτη-μέλη της Ε.Ε. έχουν προσφέρει 565 θέσεις για υποδοχή προσφύγων στην Ελλάδα. Οι χώρες αυτές είναι Λουξεμβούργο, Γαλλία, Γερμανία, Ολλανδία, Ρουμανία, Φινλανδία, Λιθουανία, Πορτογαλία, Κύπρος, Ιρλανδία, Βουλγαρία, Λετονία και Πολωνία. Στον αντίποδα και εν μέσω αύξησης των ακροδεξιών φωνών στην Ε.Ε., η Ουγγαρία αποφασίζει τον Αύγουστο του 2015 να χειρίσει ανεξάρτητα από το ευρωπαϊκό πνεύμα και να κλείσει τα σύνορα της. Ο ηγέτης του κυβερνώντος κόμματος Βίκτορ Όρμπαν, αναμοχλεύοντας συχνά τη λέξη «τρομοκρατία», δηλώνει πως οι «ανεκτικές» πολιτικές μετανάστευσης της Ε.Ε. είναι η βασική αιτία του προβλήματος και αποφασίζει να ανεγείρει έναν φράχτη με 3 μέτρα ύψος και μήκος 175 χιλιομέτρων στο σερβο-ουγγρικά σύνορα. Ταυτόχρονα δηλώνει πως η διέλευση των συνόρων χωρίς χαρτιά θα αποτελεί σοβαρό ποινικό αδίκημα και πως πρόκειται να δημιουργήσουν στρατόπεδα εργασίας για τους πρόσφυγες. Αυτός καθ'αυτός ο φράχτης αποτελεί ένα εγχείρημα της Ουγγαρίας, αλλά οι επιπτώσεις του είναι διεθνείς (Rodgers, Kallius, 2015).

Στις 29 Νοεμβρίου συγκαλείται σύνοδος των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων της Ε.Ε. με την Τουρκία, με σκοπό ένα κοινό σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση της προσφυγικής κρίσης, που έχει δημιουργήσει η κατάσταση στη Συρία. Η Ε.Ε. και τα κράτη - μέλη της θα εντείνουν την πολιτική και οικονομική συμμετοχή τους, προκειμένου να ανακοπεί η ροή μεταναστών προς την Ε.Ε. μέσω της Τουρκίας. Η Ε.Ε. πράττοντας ουσιαστικά μια πολιτική σταθεροποίησης, δεσμεύεται να χορηγήσει πρόσθετους πόρους, με αρχικό ποσό ύψους 3 δισ. ευρώ, ώστε να βοηθήσει την Τουρκία να βελτιώσει την κατάσταση των Σύριων προσφύγων που βρίσκονται ήδη στη χώρα. Το σχέδιο δράσης προβλέπει επίσης αυξημένη συνεργασία όσον αφορά τους μετανάστες που δεν χρήζουν διεθνούς προστασίας. Επιπλέον, συζητείται η συμφωνία επανεισδοχής μεταναστών που προέρχονται από την Τουρκία. Ταυτόχρονα η Ε.Ε. και η Τουρκία σκοπεύουν να προωθήσουν τη διαδικασία ελευθέρωσης του καθεστώτος θεωρήσεων για τους Τούρκους υπηκόους στη ζώνη Σένγκεν. Τον Δεκέμβριο του 2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσιάζει μια δέσμη προτάσεων με στόχο τη διασφάλιση των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε. και την αποτελεσματικότερη διαχείριση της μετανάστευσης. Η κύρια γραμμή είναι η άμεση ενεργοποίηση της Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής και ο αποτελεσματικότερος έλεγχος των ευρωπαϊκών συνόρων.

Στις αρχές του 2016 και μετά την αρχική αντίδραση της Ε.Ε., οι πρόσφυγες συνεχίζουν να καταφθάνουν στην Ευρώπη σε μεγάλους αριθμούς. Στις 7 Φεβρουαρίου, η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες εκτιμά ότι 4,6 εκατομμύρια πρόσφυγες βρίσκονται στην Αίγυπτο, στο Ιράκ, στην Ιορδανία, στο Λίβανο και στην Τουρκία και σκοπεύουν να κινηθούν προς την Ε.Ε.. Η Τουρκία έχει το μεγαλύτερο μερίδιο από αυτούς με 1,9 εκατ. ανθρώπους. Στις 17 Φεβρουαρίου το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επικεντρώνεται στην ανάγκη διαμόρφωσης ευρωπαϊκής κοινής αντίληψης για τη μετανάστευση και στην εφαρμογή των αποφάσεων που έχουν ήδη ληφθεί. Οι ηγέτες της Ε.Ε. υπογράμμισαν ότι πρέπει να επιτευχθεί πρόοδος όσον αφορά την εφαρμογή του σχεδίου δράσης Ε.Ε.-Τουρκίας, την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας στους πρόσφυγες, τα κέντρα πρώτης υποδοχής (hotspots), την εφαρμογή των αποφάσεων σχετικά με τη μετεγκατάσταση, την επιστροφή και την επανεισδοχή, τη βελτίωση της διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων και την αποκατάσταση της κανονικής λειτουργίας του χώρου Σένγκεν.

5.3. Διαπραγματεύσεις

Κατά τη σύνοδο κορυφής της 17ης και 18ης Μαρτίου, οι ηγέτες της Ε.Ε. και ο Πρωθυπουργός της Τουρκίας Αχμέτ Νταβούτογλου διαπραγματεύτηκαν περαιτέρω δράσεις για την αντιμετώπιση της μεταναστευτικής κρίσης και τη συνεργασία Ε.Ε.-Τουρκίας. Σκοπός των ομιλιών ήταν σε συνεργασία με την Ε.Ε, η Τουρκία να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα, ώστε να ανακόψει τις ροές προς την Ελλάδα και να εμποδίσει τη δημιουργία νέων θαλάσσιων ή χερσαίων μεταναστευτικών.

Σύμφωνα με ανοιχτές πηγές, η σύνοδος ολοκληρώθηκε λίγο μετά τις 9 το βράδυ της 18ης Μαρτίου. Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων και αφού προβλήθηκε το μέγεθος του προβλήματος των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών από την Τουρκία προς την Ελλάδα, η Τουρκία ανέφερε πως φιλοξενεί περισσότερους από 2,2 εκατομμύρια Σύριους πρόσφυγες και έχει ήδη διαθέσει 8 δισεκατομμύρια δολάρια στα hot spots, ζητώντας άμεση οικονομική ενίσχυση από την Ε.Ε. Η Τουρκία κέρδισε τη δέσμευση της Ε.Ε. για τη σταδιακή διάθεση των 3 δισ. ευρώ, που είχαν αποφασιστεί ήδη να της δοθούν από τις 29 Νοεμβρίου 2015. Από την πλευρά της η Ε.Ε. απαίτησε ως κριτήριο για την χορήγηση των χρημάτων να υιοθετήσει αμέσως η Τουρκία μέτρα για την περαιτέρω βελτίωση της κοινωνικο-οικονομικής κατάστασης των Σύριων υπό καθεστώς προσωρινής προστασίας, η οποία και φάνηκε δεκτική. Στις δηλώσεις κατόπιν Ο Αχμέτ Νταβούτογλου ξεκαθάρισε ότι *«τα 3 δισ. ευρώ δεν πάνε στην Τουρκία αλλά στους πρόσφυγες»*. Η Ε.Ε. στο κομμάτι της ανάσχεσης των ροών ζήτησε από την Τουρκία να εφαρμόσει σχετικά μέτρα και πολιτικές.

Σε δηλώσεις κατόπιν, ο Αχμέτ Νταβούτογλου επισήμανε ότι η Τουρκία θα πάρει μέτρα για την πάταξη της παράνομης μεταφοράς προσφύγων προς την Ευρώπη, πλην όμως όταν ρωτήθηκε αν μπορεί να εγγυηθεί ότι η Τουρκία θα μειώσει τις μεταναστευτικές ροές προς την Ευρώπη, απάντησε ότι δεν μπορεί να το εγγυηθεί, γιατί αυτό είναι κάτι που θα εξαρτηθεί από την κατάσταση στη Συρία, η οποία είναι αβέβαιη, επέμεινε όμως πως η Τουρκία θα εκπληρώσει τις δεσμεύσεις που ανέλαβε. Η Τουρκία έφερε στο τραπέζι το θέμα της κατάργησης βίζας από τους Τούρκους εντός των χωρών της Ε.Ε, οπότε και ο πρόεδρος της Επιτροπής, Ζαν Κλοντ Γιουνκέρ ανέφερε ότι θα προωθηθεί η διαδικασία μελέτης του θέματος. Κατέστησε βέβαια σαφές ότι το θέμα της βίζας εξαρτάται από την πολιτική που θα τηρήσει η Τουρκία και επέμεινε στην εφαρμογή της επανεισδοχής των πληθυσμών προς αυτήν. Στη νέα αυτή συνιστώσα η Τουρκία ζήτησε το άνοιγμα του κεφαλαίου 17 της ενταξιακής διαδικασίας¹⁴ της χώρας, οπότε και η Ε.Ε

¹⁴ Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Τουρκίας εκκίνησαν στις 3 Οκτωβρίου 2005. Το Διαπραγματευτικό Πλαίσιο της Τουρκίας βασίζεται στα κριτήρια της Κοπεγχάγης τα οποία είναι:

- i. σταθερότητα των θεσμών που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα δικαιώματα του ανθρώπου και τον σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων
- ii. λειτουργούσα οικονομία της αγοράς και ικανότητα αντιμετώπισης των ανταγωνιστικών πιέσεων και των δυνάμεων της αγοράς στο πλαίσιο της ΕΕ
- iii. ικανότητα ανάληψης των υποχρεώσεων που απορρέουν από την ιδιότητα του μέλους, συμπεριλαμβανομένης της ικανότητας να εφαρμόζονται αποτελεσματικά οι κανόνες, τα πρότυπα και οι πολιτικές που συνθέτουν το σύνολο της νομοθεσίας της ΕΕ

Επίσης υφίστανται επιπλέον κριτήρια βάσει των οποίων αξιολογείται η πρόοδος της στις ενταξιακές διαπραγματεύσεις, όπως η τήρηση σχέσεων καλής γειτονίας, η υποστήριξη των προσπαθειών για την

αποφάσισε να επισπεύσει τις προπαρασκευαστικές εργασίες επί του θέματος. Ικανοποιημένος δήλωσε και ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Ντόναλντ Τουσκ, ο οποίος κατέστησε σαφές ότι η Ε.Ε. επιθυμεί την αναθέρμανση της διαδικασίας προσχώρησης της Τουρκίας στην Ε.Ε., σημειώνοντας ωστόσο, ότι δεν ξαναγράφεται το πλαίσιο των ευρωτουρκικών διαβουλεύσεων. Στο πακέτο των διαπραγματεύσεων και μετά από απαίτηση της Ελλάδας έγινε σαφές στην Τουρκία πως η ενταξιακή διαδικασία θα γίνει με βάση το πλαίσιο που εξασφάλισε η Ελλάδα ¹⁵, σύμφωνα με τις αποφάσεις της Ε.Ε. και το υφιστάμενο ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Ο Αχμέτ Νταβούτογλου, δήλωσε εξαιρετικά ικανοποιημένος από το γεγονός ότι μετά από 11 χρόνια, από την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, πραγματοποιήθηκε εκ νέου Σύνοδος Κορυφής της Ε.Ε. με την Τουρκία και εμφανίστηκε βέβαιος ότι η ενταξιακή διαδικασία θα επιταχυνθεί. Ο Ζαν Κλοντ Γιουνκέρ επισήμανε ωστόσο, ότι η Ε.Ε. δεν μπορεί να παραβλέψει τα προβλήματα που υπάρχουν με τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Τουρκία, καθώς επίσης και το ζήτημα της ελευθερίας του Τύπου. Επίσης η Ε.Ε. ζήτησε την άμεση ενεργοποίηση ομάδων εργασίας ανάμεσα σε Ελλάδα και Τουρκία και τη θέσπιση διαδικασιών και μηχανισμών παρακολούθησης της εφαρμογής των συμφωνηθέντων. Η Τουρκία δέχτηκε με την προϋπόθεση ότι Τούρκοι Αξιωματούχοι θα βρίσκονται επί ελληνικού εδάφους στα νησιά του Αιγαίου, ώστε να βοηθούν τις ελληνικές αρχές επί του θέματος (Συμφωνία Τουρκίας-ΕΕ για πρόσφυγες και ενταξιακό, 2015).

5.4. Η συμφωνία του Μαρτίου 2016 μεταξύ Ε.Ε.-Τουρκίας

Υπό το βάρος των ορδών των μεταναστών και προσφύγων, στις 20 Μαρτίου του 2016 και μετά από δύο μέρες συνομιλιών, η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Τουρκία, κατέληξαν σε μια συμβιβαστική συμφωνία, σχετικά με ένα σχέδιο για τη μείωση της ροής μεταναστών από τη Μέση Ανατολή προς την Ευρώπη. Η συμφωνία αυτή θα μπορούσε να συμβάλει στη μείωση του αριθμού των μεταναστών που φθάνουν στην Ευρώπη. Το πλαίσιο της συμφωνίας αυτής είναι το εξής:

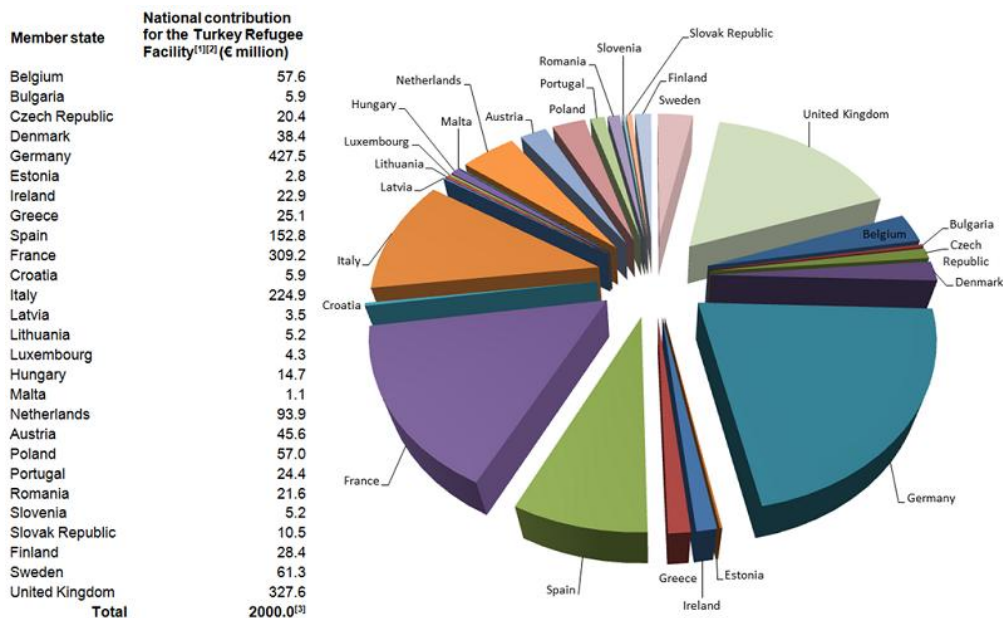
- Όλοι οι νέοι παράτυποι μετανάστες που έρχονται από την Τουρκία στα ελληνικά νησιά θα επιστρέφονται στην Τουρκία. Όλοι οι μετανάστες που έρχονται στα νησιά θα καταγράφονται και όσοι δεν κάνουν αίτηση ασύλου ή εκείνοι των οποίων η αίτηση

επίλυση του Κυπριακού, η εξομάλυνση των σχέσεων με την Κυπριακή Δημοκρατία και η πλήρης και χωρίς διακρίσεις εφαρμογή του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Συμφωνία της Αγκύρας του 1963 (Πρωτόκολλο που επεκτείνει την Τελωνειακή Ένωση Ε.Ε.-Τουρκίας στα 10 νέα κράτη-μέλη της Ε.Ε. της Διεύρυνσης του 2004). Σήμερα, επί συνόλου τριάντα πέντε Διαπραγματευτικών Κεφαλαίων του κοινοτικού κεκτημένου, έχουν ανοίξει δέκα έξι, εκ των οποίων έχει, προσωρινά, κλείσει ένα. Σε Διακυβερνητική Διάσκεψη στις Βρυξέλλες στις 14/12/2015, άνοιξε το Κεφάλαιο 17 «Οικονομική και νομισματική πολιτική», όπου είναι και το τελευταίο που έχει εξεταστεί.

¹⁵ Το πλαίσιο αυτό αναφέρεται στην επίλυση της διαφοράς που υφίσταται μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, σύμφωνα με τους κανόνες του διεθνούς δικαίου και το δίκαιο της θάλασσας, στον σεβασμό της αρχής της καλής γειτονίας και στο σεβασμό εκ μέρους της Τουρκίας των διεθνώς αναγνωρισμένων δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας και της θρησκευτικής ελευθερίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

ασύλου απορρίπτεται θα επιστρέφονται στην Τουρκία. Η Τουρκία και η Ελλάδα, με την συνδρομή των θεσμών και οργάνων της Ε.Ε., θα λάβουν τα απαραίτητα μέτρα και θα συμφωνήσουν διμερώς σε κάθε αναγκαία ρύθμιση, συμπεριλαμβανόμενης και της παρουσίας Τούρκων αξιωματούχων στα ελληνικά νησιά, για να διασφαλιστεί η συνεργασία και η ομαλή λειτουργία των ρυθμίσεων αυτών. Τα έξοδα θα καλυφθούν από την Ε.Ε.. Οι μετανάστες που βρίσκονται ήδη στα ελληνικά νησιά θα μεταφερθούν σε κέντρα υποδοχής στην ηπειρωτική Ελλάδα.

- Για κάθε ένα Σύριο που θα επιστρέφεται από τα ελληνικά νησιά στην Τουρκία, άλλος Σύριος θα επανεγκαθίσταται από την Τουρκία στην Ε.Ε. Προτεραιότητα θα δίνεται σε πρόσφυγες που δεν έχουν προσπαθήσει να μπουν παράτυπα ή δεν έχουν μπει στο παρελθόν παράτυπα στην Ε.Ε. Σε περίπτωση που καλυφθούν οι θέσεις προσφύγων που έχουν προβλεφθεί (160.000), θα αναθεωρηθεί ο μηχανισμός.
- Η Τουρκία θα λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα να εμποδίσει τη δημιουργία νέων θαλάσσιων ή χερσαίων μεταναστευτικών οδών από την Τουρκία στην Ε.Ε. και θα συνεργαστεί με γειτονικές χώρες και την Ε.Ε. για το σκοπό αυτό.
- Θα επιταχυνθεί η διαδικασία κατάργησης της βίζας για Τούρκους υπηκόους που ταξιδεύουν στην Ε.Ε.
- Η Ε.Ε. σε συνεργασία με την Τουρκία, θα επιταχύνει την καταβολή της συμφωνηθείσας χορήγησης των 3 δισ. ευρώ για τους πρόσφυγες στην Τουρκία και θα διασφαλίσει χρηματοδότηση για άτομα που βρίσκονται υπό προσωρινή προστασία στην Τουρκία πριν από το τέλος Μαρτίου.

Εικόνα 5-2. Τα χρήματα που θα δώσει το κάθε κράτος - μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (www.consilium.europa.eu)

- Η Ε.Ε., σε συνεργασία με την Τουρκία, θα προετοιμαστεί για την απόφαση του ανοίγματος νέων κεφαλαίων στις διαπραγματεύσεις για ένταξη στην Ε.Ε. το

συντομότερο δυνατόν, βάσει των συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του περασμένου Οκτωβρίου (το Κεφάλαιο 17 άνοιξε τον περασμένο Δεκέμβριο).

- Η Ε.Ε. και τα μέλη της θα συνεργαστούν με την Τουρκία σε κάθε κοινή προσπάθεια για τη βελτίωση των ανθρωπιστικών συνθηκών στη Συρία, η οποία θα επιτρέψει στον πληθυσμό της χώρας και τους πρόσφυγες να ζήσουν σε περιοχές που είναι περισσότερο ασφαλείς (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2016).

5.5. Post negotiation

Μετά τη συμφωνία του Μαρτίου 2016, τόσο οι Ευρωπαίοι ηγέτες, όσο και ο Τούρκος Πρωθυπουργός, δήλωσαν ικανοποιημένοι. Ειδικά ο πρόεδρος της ευρωπαϊκής επιτροπής Ζαν Κλοντ Γιουνκέρ, χαρακτήρισε παραγωγική τη συνάντηση με τον Τούρκο πρωθυπουργό, επισημαίνοντας ότι αναβάθμισε και ανανέωσε τις σχέσεις Τουρκίας – Ε.Ε.

Ας εξετάσουμε στο σημείο αυτό κατά πόσο τηρήθηκαν εκατέρωθεν τα συμφωνηθέντα. Αρχικά θα αναφέρουμε, πως το υπόλοιπο του 2016, οι αριθμοί των παράνομα εισερχομένων προσώπων (ΠΕΠ) παρέμειναν σε πολύ υψηλά επίπεδα, φτάνοντας ορισμένες ημέρες ακόμα και τις μερικές χιλιάδες μεταναστών.

Στην περιοχή του ανατολικού Αιγαίου αναπτύχθηκε τμήμα της Νατοϊκής Ναυτικής Δύναμης SNMG-2 με συνδρομή και των Ναυτικών Ελλάδας και Τουρκίας. Η δύναμη έχει ως σκοπό τον έλεγχο των θαλάσσιων συνόρων. Σε περίπτωση εντοπισμού σκαφών με ΠΕΠ και εφόσον αυτά βρίσκονται στα τουρκικά χωρικά ύδατα, η δύναμη ειδοποιεί την τουρκική ακτοφυλακή, ώστε να τους περισυλλέξουν εγκαίρως. Αντίθετα σε περίπτωση εντοπισμού σκαφών με ΠΕΠ στα ελληνικά χωρικά ύδατα, ειδοποιεί την ελληνική ακτοφυλακή και τα σκάφη της Frontex και των ΜΚΟ που συνεπιχειρούν στην περιοχή για περισυλλογή και συνοδεία των ΠΕΠ στο πλησιέστερο ελληνικό νησί. Σε πολλές περιπτώσεις απαιτείται να εκτελέσουν και επιχειρήσεις διάσωσης. (Από προσωπική εμπειρία θα αναφερθεί, πως σε μεγάλο ποσοστό των περιπτώσεων οι τουρκικές αρχές δεν ανταποκρίνονται στις κλήσεις των Νατοϊκών δυνάμεων, με αποτέλεσμα το μεγαλύτερο μέρος των σκαφών με ΠΕΠ να καταφθάνουν στα ελληνικά νησιά).

Ένα χρόνο σχεδόν μετά από την έναρξη εφαρμογής της συμφωνίας η Ε.Ε. προχώρησε στην απελευθέρωση πόρων προς την Τουρκία, αλλά το μόνο που σίγουρα υφίσταται είναι ο εγκλωβισμός χιλιάδων προσφύγων και μεταναστών στα ελληνικά νησιά. Τα κράτη - μέλη είχαν συμφωνήσει τη μετεγκατάσταση 160.000 αιτούντων άσυλο από την Ελλάδα και την Ιταλία σε άλλες χώρες της Ε.Ε. ως τον Σεπτέμβριο του 2017. Ωστόσο, ως τον Ιούλιο του 2016 είχαν μετεγκατασταθεί μόλις 3.000 αιτούντες άσυλο (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016).

Όλοι οι νέοι παράτυποι μετανάστες που έφτασαν στα ελληνικά νησιά μέσω Τουρκίας από τις 20 Μαρτίου 2016 και έπειτα θα έπρεπε να επιστρέφονται σε αυτήν. Αυτός ο μηχανισμός όμως δεν απέδωσε, εφόσον όλοι οι καταφθάνοντες υπέβαλαν αίτηση ασύλου, όπου σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο πρέπει να εξεταστεί για τον καθένα ξεχωριστά.

Στις 28 Φεβρουαρίου 2017 με απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επισημάνθηκε ότι δεν υφίσταται συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Τουρκίας, αλλά μια ιδιότυπη διακήρυξη μεταξύ των αρχηγών των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Τουρκίας, γι' αυτό και η αναφορά της έκτοτε γίνεται ως δήλωση και όχι συμφωνία. Τον Μάρτιο του 2017 τα Ηνωμένα Έθνη και η Unicef κατήγγειλαν τις υποσχέσεις που δεν τηρήθηκαν στην συμφωνία, αναφερόμενοι στα δεινά που υφίστανται οι άνθρωποι αυτοί και ιδίως τα ασυνόδευτα παιδιά (Κωνσταντινίδης, 2017).

Το σχέδιο για την κατάργηση της βίζας για Τούρκους υπηκόους που ταξιδεύουν στην Ε.Ε. δεν ολοκληρώθηκε. Στο πλαίσιο μάλιστα αύξησης των προσφυγικών ροών σε συνδυασμό με τα εσωτερικά προβλήματα της Τουρκίας, η ευρωπαϊκή επιτροπή ζήτησε τον αυστηρότερο έλεγχο στην έκδοση βίζας για Τούρκους που επιθυμούν να επισκεφτούν την Ελλάδα και την Ευρώπη. Η εν λόγω απόφαση εκτιμάται ότι έδρασε αρνητικά όσον αφορά την τουριστική κίνηση από Τούρκους πολίτες στα νησιά του ανατολικού Αιγαίου.

Μετά την απόπειρα πραξικοπήματος στην Τουρκία τον Ιούλιο του 2016, ο Πρόεδρος Ταγίπ Ερντογάν και το καθεστώς του προχώρησε σε πράξεις περιορισμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, γεγονός που σε συνδυασμό με την ελλιπή εφαρμογή από πλευράς Τουρκίας της συμφωνίας οδήγησαν σε όξυνση των σχέσεων Τουρκίας και Ε.Ε. Η κυβέρνηση της Τουρκίας επίσης απείλησε να ακυρώσει μονομερώς τη συμφωνία, μετά την άρνηση της Γερμανίας και της Ολλανδίας να επιτρέψουν σε Τούρκους υπουργούς να συμμετάσχουν σε προεκλογικές συγκεντρώσεις στο έδαφός τους στο πλαίσιο του δημοψηφίσματος του Απριλίου 2017.

Όλα τα πιο πάνω συνιστούν τεράστια απομάκρυνση της Τουρκίας από την ευρωπαϊκή της πορεία και το ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο αρχών και αξιών. Αρκετοί Ευρωπαίοι αξιωματούχοι αλλά και ηγέτες χωρών, επαναλαμβάνουν συνεχώς ότι η Τουρκία δεν μπορεί με αυτές τις συνθήκες να γίνει ποτέ μέλος της Ε.Ε.

Στο πνεύμα των προαναφερθέντων, ο Manfred Weber, Πρόεδρος της Ομάδας του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, δήλωσε σε προσωπικό του λογαριασμό σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης, ότι η Τουρκία απομακρύνεται από το κράτος δικαίου και τη δημοκρατία και η ένταξη της στην Ε.Ε. έχει φύγει πλέον από το τραπέζι.

Πίνακας 5-1. Ο χρονικός πίνακας των γεγονότων

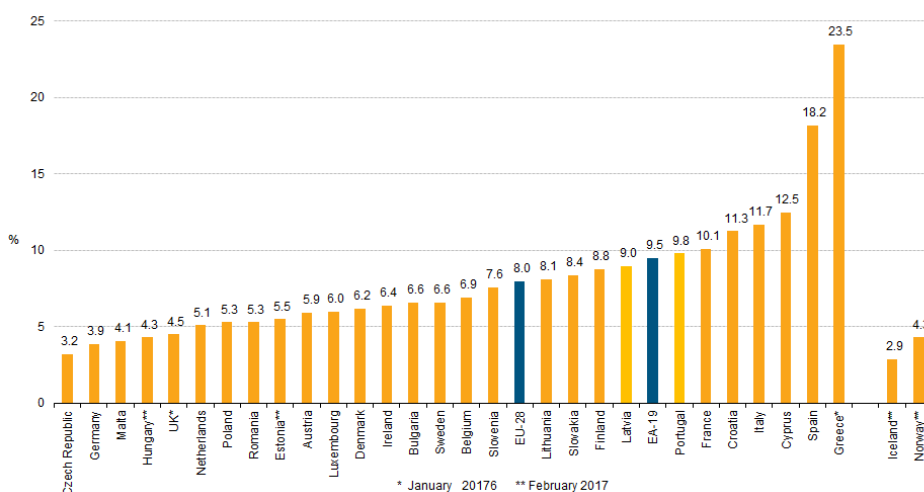
ΧΡΟΝΙΚΟ ΣΗΜΕΙΟ	ΙΟΥΝ 15	ΑΥΓ 15	ΟΚΤ15	29 ΝΟΕ 15	ΔΕΚ 15	ΦΕΒ 16	17 ΜΑΡ 16	20 ΜΑΡ 16	ΙΟΥΛ 16	ΜΑΡ 17
	Η ΜΕΤΑΝΑΣΤ ΕΥΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΑΡΧΙΖΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΤΑΙ ΠΑΡΑΠΑΝ Ω ΑΠΟ ΑΙΣΘΗΤΗ	Η ΟΥΓΓΑΡΙΑ ΚΛΕΙΝΕΙ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ΤΗΣ	Η ΠΓΔΜ ΚΛΕΙΝΕΙ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ΤΗΣ. ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΣΥΝΩΣΤΙΖΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΙΔΩΜΕΝΗ	ΣΥΝΟΔΟΣ ΕΕ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΓΙΑ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚ ΕΣ ΡΟΕΣ	ΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤ ΕΥΤΙΚΕΣ ΡΟΕΣ ΣΥΝΕΧΙΖΟΥΝ	4,6 ΕΚ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΕΚΤΙΜΑΤΑΙ ΘΑ ΚΙΝΗΘΟΥΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΕ	ΕΝΑΡΣΗ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑ ΤΕΥΣΕΩΝ ΕΕ ΤΟΥΡΚΙΑΣ	ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΜΑΡΤΙΟΥ	ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΠΡΑΞΙΚΟ ΠΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ	ΟΙ ΡΟΕΣ ΣΥΝΕΧΙΖΟΥΝ ΜΟΝΟ 3000 ΑΤΟΜΑ ΕΧΟΥΝ ΜΕΤΑΦΕΡΘΕΙ ΣΤΗΝ ΕΕ
				ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΤΑΙ Η ΒΟΗΘΕΙΑ ΜΕ 3 ΔΙΣ ΕΥΡΩ ΚΑΙ Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΕ-ΤΟΥΡΚΙΑΣ	ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΕ Η ΑΜΕΣΗ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΣΥΝΟΡΟΦΥΛΑΚΗΣ ΚΑΙ ΑΚΤΟΦΥΛΑΚΗΣ		Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΑΠΑΙΤΕΙ ΤΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΒΙΖΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝΑΡΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ ΕΝΤΑΞΗΣ			ΚΑΜΙΑ ΔΕΣΜΕΥΣΗ ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΗΣ ΕΕ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΠΡΟΧΩΡΗΣΕΙ
	800.000 ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΦΤΑΝΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΝΑ ΣΥΝΕΧΙΣΟΥΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΒΟΡΕΙΑ ΕΥΡΩΠΗ. Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΥΤΟΣ ΕΙΝΑΙ ΔΕΚΑΠΛΑΣΙΟΣ ΑΠΟ ΑΥΤΟΝ ΤΟΥ 2014						Η ΕΕ ΑΠΑΙΤΕΙ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΛΗΨΗ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΡΟΩΝ ΚΑΙ ΔΕΣΜΕΥΕΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΡΜΑΝΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΥ ΕΘΕΣΕ Η ΕΛΛΑΔΑ			
	ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΑΥΤΟ ΜΟΛΙΣ 565 ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΕΧΟΥΝ ΑΠΟΡΡΟΦΗΘΕΙ ΝΟΜΙΜΑ ΠΡΟΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΕ						Η ΕΕ ΘΕΤΕΙ ΘΕΜΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ			
										Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΕ
								ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΕ – ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΔΟΚΙΜΑΖΟΝΤΑΙ		
	ΕΞΑΡΣΗ ΙΣΛΑΜΟΦΟΒΙΑΣ – ΑΝΟΔΟΣ ΑΚΡΟΔΕΞΙΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΕ									

Κεφάλαιο 6.

Συμπεράσματα – προοπτικές

Ο μεγάλος και συνεχόμενος όγκος μεταναστών και προσφύγων, που κατευθύνεται στις χώρες της Ευρώπης και κυρίως στις χώρες του ευρωπαϊκού νότου, είναι μια παγκόσμια πραγματικότητα και σχετίζεται με ζητήματα οικονομικής, πολιτικής και κοινωνικής φύσεως. Η Ε.Ε. πρέπει να πειστεί ότι η παράτυπη μετανάστευση δεν αποτελεί μόνο πρόβλημα των χωρών εισόδου μεταναστών, αλλά και δικό της πρόβλημα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως προασπίστρια των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων οφείλει να αναλάβει πολιτικές πρωτοβουλίες στην παγκόσμια πολιτική σκηνή με στόχο την εξεύρεση μιας ριζικής, πολιτικής λύσης στα αίτια της μετανάστευσης.

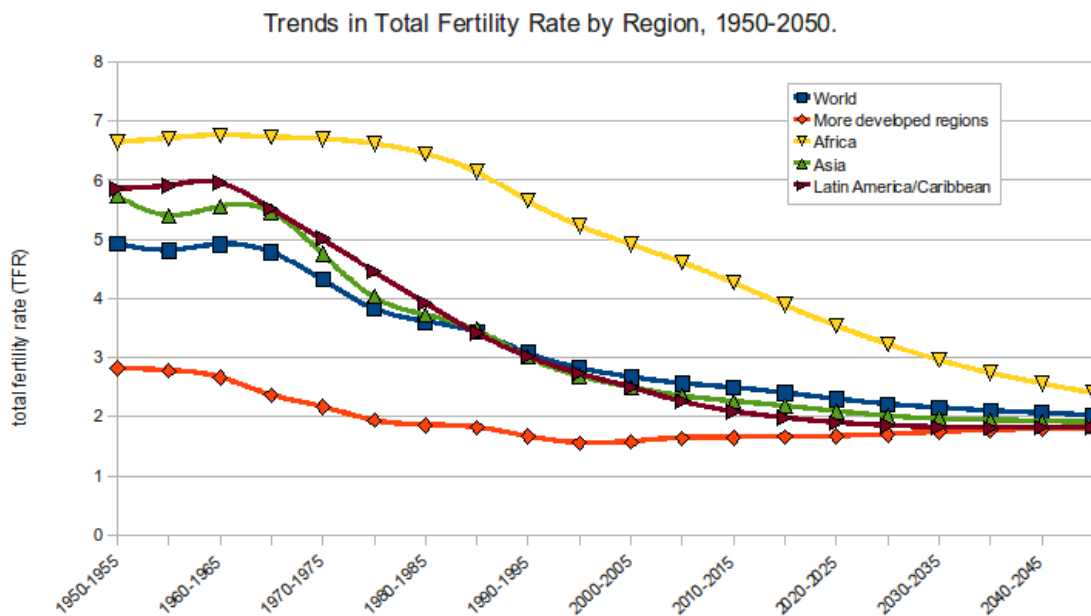
Εφόσον οι μεταναστευτικές ροές προς την Ε.Ε. δεν ελεγχθούν, είναι σίγουρο πως η εικόνα των χωρών θα αλλάξει σε διάφορα επίπεδα. Φαίνεται πως δύναται να επηρεαστεί το πεδίο της εργασίας στα κράτη - μέλη. Σύμφωνα με στοιχεία της EUROSTAT, για την περίοδο της αρχής του 2017, η ανεργία συνολικά ως προς τις χώρες της Ε.Ε. κυμαίνεται στο 8%, ενώ οι χώρες του ευρωπαϊκού νότου παρουσιάζουν πολύ υψηλότερα ποσοστά. Η συνεχόμενη άφιξη μεταναστών στην Ε.Ε., οι οποίοι κατά βάση είναι άνθρωποι του ηλικιακού φάσματος 20-30 ετών, σημαίνει πως ο αριθμός των υποψηφίων για μια θέση εργασίας θα αυξηθεί σημαντικά. Οπότε γεννάται το ερώτημα που θα απασχοληθούν όλοι αυτοί οι άνθρωποι.

Εικόνα 6-1. Το διάγραμμα με τα ποσοστά ανεργίας στην Ε.Ε. (EUROSTAT)

Σημαντική αλλαγή εκτιμάται πως θα προκληθεί και στις πληθυσμιακές κατανομές εντός των χωρών της Ε.Ε.. Η αλλαγή αυτή δεν βασίζεται μόνο στον αριθμό των αφιχθέντων ατόμων,

αλλά μακροπρόθεσμα σε συνέπεια των διαφορετικών αριθμών γεννήσεων ανά έθνος. Σύμφωνα με στοιχεία της EUROSTAT ο ετήσιος αριθμός γεννήσεων στην Ε.Ε. έχει μειωθεί από τα 8 περίπου εκατομμύρια το 1961 στα 5 εκατομμύρια το 2015. Ταυτόχρονα εμφανίζεται ο δείκτης γονιμότητας ανά γυναίκα να είναι πολύ υψηλότερος σε Ασιάτισσες και Αφρικανές, παρά για τον υπόλοιπο ανεπτυγμένο κόσμο. Απόρροια των ανωτέρω θα είναι οι κοινότητες των μεταναστών να αυξάνονται αριθμητικά, με ότι αυτό σημαίνει ως προς την κοινωνική, δημογραφική και θρησκευτική αλλοίωση.

Εικόνα 6-2. Το διάγραμμα με το δείκτη γονιμότητας παγκοσμίως (www.wikipedia.com)

Διαφαίνεται πως είναι αδύνατο να σφραγιστούν με κάποιον τρόπο τα σύνορά της Ευρώπης. Σε περίπτωση που κάτι τέτοιο συμβεί το μόνο που θα προκληθεί είναι αλλαγή στους δρόμους διέλευσης και εισόδου. Αντί λοιπόν για σφράγισμα και αδιάκριτο αποκλεισμό, θα πρέπει η Ε.Ε. να χαράξει μια πολιτική ορθής διαχείρισης των αφίξεων, καθώς και να λάβει μέτρα αυστηρότερου ελέγχου των συνόρων, θεσπίζοντας μηχανισμούς που θα λειτουργούν εντός του ευρωπαϊκού και διεθνούς δικαίου και που βεβαίως θα λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες όσων προσπαθούν να εισέλθουν σε μια χώρα παράτυπα και χρήζουν διεθνούς προστασίας. Μπορεί να γίνει εύκολα αντιληπτό από όλους πως δεν υπάρχουν εύκολες και άμεσες λύσεις για να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά το φαινόμενο της παράτυπης μετανάστευσης. Κάποια πιθανά μέτρα τα οποία θα μπορούσαν να συντελέσουν στην ομαλή και αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου θα μπορούσαν να είναι:

- Να δοθεί άσυλο στους πρόσφυγες και σε όλους εκείνους που χρήζουν διεθνούς προστασίας, μέσω μια αποτελεσματικής και προσβάσιμης διαδικασίας.
- Να ενθαρρύνονται για επιστροφή οι μετανάστες στις χώρες καταγωγής ή προέλευσης τους μέσω της παροχής κινήτρων.

- Στην περίπτωση αναγκαστικών επιστροφών όσων μεταναστών δε χρήζουν διεθνούς προστασίας ή δεν μπορούν να διαμείνουν νόμιμα σε μια χώρα της Ε.Ε., θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι θα επιστρέφουν σε χώρα όπου δεν κινδυνεύει η ζωή τους.

Οι συμφωνίες στήριξης με τις χώρες από τις οποίες προέρχεται το μεταναστευτικό κύμα, καθώς και οι συμφωνίες επανεισδοχής με όμορες χώρες ή χώρες προέλευσης, μπορούν πιθανών να περιορίσουν το σημερινό μεταναστευτικό φαινόμενο, όχι όμως και να το εξαλείψουν. Οι συμφωνίες αυτές ελλοχεύουν πάντα τον κίνδυνο να κρύβουν κατά βάση μονομερώς ή και εκατέρωθεν εθνικά και μόνο συμφέροντα. Αρκεί να αναφέρουμε πως εξακολουθεί ακόμη και σήμερα να επικρατεί μια ασάφεια για το τι είναι επιτέλους αυτή η «συμφωνία» μεταξύ Ε.Ε. και Τουρκίας, στην τήρηση της οποίας ομνύει τόσο η ελληνική κυβέρνηση όσο και η Ε.Ε.

Στο πλαίσιο της εν λόγω συμφωνίας και για το επόμενο διάστημα, εκτιμάται πως δύο είναι τα πιθανά σενάρια εξέλιξης. Στο πρώτο από αυτά, το οποίο είναι και ιδιαίτερα ρεαλιστικό, η ελληνική κυβέρνηση μπροστά στην αυξανόμενη πίεση στα νησιά θα αναγκαστεί να μετακινήσει μετανάστες στην ηπειρωτική χώρα. Γνωρίζοντας ότι δεν θα παραμένουν πια εγκλωβισμένοι, οι ροές των προσφύγων από τη Τουρκία θα αυξηθούν.

Το δεύτερο σενάριο είναι να καταστεί πραγματικά λειτουργική η εν λόγω συμφωνία υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Η πρώτη από αυτές είναι να οργανωθεί άμεσα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η αποστολή ενός ικανού αριθμού ειδικών στη διεκπεραίωση των αιτήσεων ασύλου. Σε όσους γίνεται δεκτό το αίτημα προστασίας μπορούν να μεταφερθούν αρχικά στην ηπειρωτική Ελλάδα και από εκεί μέσω του μηχανισμού μετεγκατάστασης υπό την ανοχή και την συμφωνία των υπολοίπων κρατών-μελών στην Ευρώπη. Η δεύτερη προϋπόθεση έχει να κάνει με τις επιστροφές. Αυτή τη στιγμή οι αρχές στα νησιά δεν μπαίνουν καν στην διαδικασία να εξετάσουν αν μια αίτηση ασύλου είναι καν παραδεκτή, καθώς η Τουρκία για αυτούς θεωρείται μη ασφαλής χώρα. Εφόσον η Τουρκία θεωρηθεί ασφαλής χώρα τότε για όσους κρίνεται η αίτηση μη παραδεκτή θα επιστρέφουν εκεί, θεωρώντας ότι μπορεί να ζητήσουν άσυλο και στην Τουρκία. Αυτό θα εξασφαλιστεί κατόπιν πίεσης της Ε.Ε. προς την Τουρκία, ώστε η τελευταία να αποκτήσει εγκαταστάσεις με αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, μεταφραστές και καλά εξοπλισμένη υπηρεσία ασύλου, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι μετανάστες θα τίθενται υπό καθεστώς προσωρινής προστασίας και ότι θα έχουν πρόσβαση σε ένα αξιόπιστο και αποτελεσματικό σύστημα ασύλου. Αυτή είναι η προϋπόθεση κλειδί σήμερα και πρέπει όχι μόνο να τεθεί άμεσα και κατά τρόπο ξεκάθαρο στην Τουρκία, αλλά και να καταστεί βασικός μοχλός σε περαιτέρω διαπραγματεύσεις για την απελευθέρωση της visa στους Τούρκους πολίτες αρχικά και κατόπιν στον ευρύτερο διάλογο για την ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας.

Βιβλιογραφία

Ελληνική βιβλιογραφία

European Migration network (2012), Πρακτικά μέσα για τη μείωση της παράνομης μετανάστευσης, ανακτήθηκε την 3-2-2017, από http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/emn-studies/irregularmigration/gr_20120314_irregularmigration_gr_version_final_el.pdf

Βεντούρα, Λ. (1994), *Μετανάστευση και Έθνος: Μετασχηματισμοί στις Συλλογικότητες και τις κοινωνικές θέσεις, Θεωρία και Μελέτες*, Αθήνα: Ε.Μ.Ν.Ε. - ΜΝΗΜΩΝ

Κωτούλας, Ι. (2012), *Απλά μαθήματα μεταναστευτικής πολιτικής*, Αθήνα: Foreign Affairs, The Hellenic Edition

Μπάγκαβος, Χ. (2002), *Μεταναστευτικές τάσεις και Ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική*, Μελέτες του Ινστιτούτου εργασίας/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

Γιαννακόπουλος, Β. (2011), *Αραβική Άνοιξη και μετανάστευση*, ανακτήθηκε την 2/3/2017, από <http://www.geostrategy.gr/arthra/araviki-anoixi-kai-metanasteysi>

(Μαρβάκης Α., Περσανόγλου Δ. και Παύλου Μ. (2001), *Μετανάστες στη Ελλάδα*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

UNHCR (2014), *Η Ελλάδα ως Χώρα Ασύλου*, ανακτήθηκε την 22-2-17, από <http://www.unhcr.gr/genikes-plirofories/ellada.html?L=iagwrzuy>

Φραγκισκάτου, Φ (2011), *Η Ελλάδα χώρα υποδοχής αλλά και χώρα προέλευσης μεταναστών στην αρχή της δεύτερης δεκαετίας του 21ου αιώνα. Ο επανακαθορισμός του δικαιώματος στην εργασία σε συνθήκες οικονομικής κρίσης και το εθνικό πλαίσιο άσκησης μεταναστευτικής πολιτικής*, ανακτήθηκε την 12/3/2017, από <http://www.historein.gr/2011/05/21.html?m=0>

Ε.Ε. (2010), *Η Ευρώπη σε εξέλιξη, η μετανάστευση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μια ευκαιρία και μια πρόκληση*, Βρυξέλλες, Ευρωπαϊκή Επιτροπή/Γενική Διεύθυνση Επικοινωνίας/Εκδόσεις

Καλοφωλιάς, Κ.(2011), *Το Μεταναστευτικό Ζήτημα στη Μεσόγειο*, Αθήνα: εκδ. Μ. Σιδέρη

Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή: Τελική Έγκριση (2016, 16 Σεπ), ανακτήθηκε την 12/3/2017, από <http://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/09/14-european-border-coast-guard>

Syria (2017), ανακτήθηκε την 5/3/2017, από <https://el.wikipedia.org/wiki/syria>

Τραγική η κατάσταση στη Συρία μετά από τρία χρόνια πολέμου (2014, 29 Μαι) , ανακτήθηκε την 12/3/2017, από (<http://www.fortunegreece.com/article/tragiki-katastasi-sti-siria-meta-apo-tria-chronia-polemou/>)

Ιρακ (2017), ανακτήθηκε την 20/3/2017, από <https://el.wikipedia.org/wiki/iraq>

Πόλεμος Κρίση και κατοχή. Η Κατάσταση στο Ιράκ (2004, 5 Νοε), ανακτήθηκε την 3/2/2017, από <http://www.blaumachen.gr/2004/11/war-crisis-occupation-situation-in-iraq-today>

Κατσούρης, Γ. (2016, 11 Απρ), Ιράκ: Ο ΟΗΕ κρούει τον κώδωνα του κινδύνου για τη Φαλούτζα, *Πρώτο Θέμα*, ανακτήθηκε την 3/2/2017, <http://www.protothema.gr/world/article/569418/irak-o-oie-krouei-ton-kodona-gia-tin-katastasi-sti-faloutza>

Afganistan (2017), ανακτήθηκε την 5/1/2017, από <https://el.wikipedia.org/wiki/afganistan>

Αφρική (2016), ανακτήθηκε την 9/1/2017, από (<https://el.wikipedia.org/wiki/αφρική>)

Σπάθη, Ρ. (2016, 16 Αυγ), Στην Αφρική οι 9 φτωχότερες χώρες του κόσμου, *Καθημερινή*, ανακτήθηκε την 23/12/2016, από <http://www.kathimerini.gr/870987/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/sthn-afrikh-oi-9-ftwxotes-xwres-toy-kosmoy>

Τουρκία (2017), ανακτήθηκε την 2/2/2017, από <https://el.wikipedia.org/wiki/τουρκία>

Σαλούρου, Ρ. (2015, 26 Ιουλ), Η Άγκυρα κύρηξε τον πόλεμο στο ISIS, *Καθημερινή*, ανακτήθηκε την 21/12/2016, από <http://www.kathimerini.gr/825114/article/epikairothta/kosmos/h-agkyra-khry3e-ton-polemo-sto-isis>

Παρίσης, Ι. (2015), Μετανάστευση: Η σύγχρονη «εκδοχή» ενός πολύ παλιού φαινομένου, *ΑΜΥΝΑ & ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ*, τ. Οκτωβρίου 2015, σελ.23-24

Συμφωνία Τουρκίας-ΕΕ για πρόσφυγες και ενταξιακό (2015, 29 Νοε), ανακτήθηκε την 2/12/2016, από <http://www.iefimerida.gr/news/238220/symfonia-toyrkias-ee-gia-prosfyges-kai-entaxiako-ta-gkriza-simeia>)

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2016), *Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας*, ανακτήθηκε την 22-3-17, από <http://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2016), *Η Ε.Ε. και η προσφυγική κρίση*, ανακτήθηκε την 19-2-17, από <http://publications.europa.eu/webpub/com/factsheets/refugee-crisis/el>

Κωνσταντινίδης, Α. (2017, 18 Μαρ), Ο ΟΗΕ καταγγέλει τη συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας, *CNN*, ανακτήθηκε την 2/4/2017, από <http://www.cnn.gr/news/kosmos/story/72407/o-ohe-kataggellei-ti-symfonia-ee-toyrkias-gia-to-prosfygiko>

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Vukašinović, J. (2011), *Illegal Migration in Turkey-EU Relations: An Issue of Political Bargaining or Political Cooperation*, (Μεταπτυχιακή Εργασία), University of Ljubljana, Slovenia

Amy Rodgers, A., Kallius, A. (2015, 27 Αυγ), *Behind the fence*, *Huffington Post*, ανακτήθηκε την 20/12/2016, από http://www.huffingtonpost.com/amy-rodgers/hungary-migrant-fence_b_7882824.html

Διαδικτυακές πηγές

<http://www.europarl.europa.eu>

<http://www.hellenicpolice.gr>

<http://eur-lex.europa.eu>

<http://www.unhcr.gr>

<http://frontex.europa.eu>

<http://www.enar-eu.org>